

TDK DOLGOZAT

Kolonitsné Fiser Noémi
Nikolinka

Óvodapedagógus
levelező tagozat

2022

Gál Ferenc Egyetem
Pedagógiai Kar
Szarvas

**Zenei képességek fejlesztése a sóskúti
Dimbes-Dombos Óvodában – a helyi
néphagyományok és népi gyermekjátékok
alkalmazásával**

konzulens tanár:

Aradi Zsolt

tanársegéd

készítette:

*Kolonitsné Fiser Noémi
Nikolinka*

óvodapedagógus szakos
levelező tagozatos hallgató

2022

Tartalomjegyzék

<u>1. Bevezetés</u>	3
<u>2. A település bemutatása röviden</u>	5
2.1 Sóskút	5
2.2 A szlovákok Magyarországon / Sóskúton	6
2.3 Óvoda Sóskúton	7
2.3.1 A sóskúti Dimbes-Dombos Óvoda	7
2.2.2 A Dimbes-Dombos Óvoda Pedagógiai Programja röviden	8
<u>3. A zenei nevelés</u>	9
3.1 A zenei nevelés feladata	9
3.2 A kodályi elvek alkalmazása az óvodai zene nevelésben	10
3.3 Az óvodai zenei nevelés fejlesztési lehetőségei	11
<u>4. Az énekes gyermekjáték</u>	12
4.1 Az énekes gyermekjáték	12
4.2 Az énekes gyermekjáték csoportosítása	13
4.2.1 Az énekes gyermekjáték térforma szerinti rendezése	13
4.2.2 Az énekes gyermekjáték feladatuk szerinti rendezése	15
4.2.3 Az énekes gyermekjáték életkor szerinti rendezése	17
<u>5. Népi játékok a XXI. században</u>	18
5.1 Népi játékokat tanítása napjainkban	18
5.2 A mai gyermekek életében a népi játékok szerepe	19
5.3 A népi játékok tanításának menete	20
<u>6. A népi játékokfelhasználási lehetőségei az óvodában</u>	22
<u>7. Sóskúti hagyományok</u>	24
7.1 Sóskúti hagyomány, ami beépült az óvoda hagyományai közé: Márton nap	25

7.1 Sós-kúti hagyomány, ami beépült az óvoda hagyományai közé: Tavaszi villőzés / kiszérés / morénázás	29
8. Kutatások feldolgozása	32
9. Összegzés	38
Köszönetnyilvánítás	40
Felhasznált irodalom	41
Melléklet	47

1. Bevezetés

„Az énekes népi játék a szabad ég alatt, ősidők óta a gyermek életének legfőbb öröme.”

(Kodály Zoltán)

Sokat gondolkodtam, hogy mely területen, illetve milyen témát válasszak TDK dolgozatomnak. A családok életében ugyanis, egyre nagyobb hangsúlyt kap a digitalizáció. Ez főleg a mostani, pandémiás időszakban mondhatni természetes, de sajnos a vírus megjelenése előtt is az okos gépek elvonták, lekötötték a szülők, de a gyermekek figyelmét is. Ezeknek az eszközöknek számtalan haszna van, de sajnos tény, hogy az amúgy is mozgásszegény életmód, az elektronikai tárgyak megjelenésével még inkább az ellustulás, bezárkózás felé sodorják az embereket. Mindemellett a virtuális alkalmazások, játékok használata, az elmagányosodás felé is vezethetnek.

„A játékoknak többek között az a célja, hogy közösséget teremtsenek és együttműködésre, együttjátszásra készítsék a résztvevőket, mozgással, énekkel, verssel, tánccal, szabállyal, illetve az évszak változásaira, a munkákra nevelje a gyerekeket.”¹

A sósikúti óvodában dolgozom, ahol a mai napig ápolják a népi szokásokat, az óvoda pedagógiai programjába is igyekeznek ezeket beépíteni. Keveredik itt a magyar illetve a szlovák néphagyomány. Elgondolkoztam azon, hogy van-e helyük, és szerepük egyáltalán, a mai társadalomban a népi gyermekjátékoknak.

A dolgozatomat a település és óvodája történetének bemutatásával kezdem. A következő fejezetben a zenei nevelést taglalom, hiszen ahhoz, hogy a dolgozatom témájáról beszélhessünk, az óvodai nevelést meghatározó kodályi elveket fontos végiggondolni. Be kell mutatni, hogy mik az énekes gyermekjátékok, hogyan lehet ezeket a játékokat kategorizálni, és meg kell ismerkedni néhány példával is. Össze kell gyűjteni, hogy ezek a játékok milyen területeket, készségeket és képességeket fejlesztenek szinte észrevétlenül, játékosan. Ki fogok térni arra is és be fogom mutatni, hogy ezek a fejlesztési lehetőségek, hogyan épülnek be a sósikúti hagyományokba, valamint az óvoda életébe. Rávilágítok a falu és a szlovákok kapcsolatára is, ami azért fontos, hogy jobban megértsük a hagyományokban megjelenő népi énekes játékokat. Munkámmal tehát azt vizsgálom, hogy van-e szerepe, létjogosultsága még a néphagyományoknak, a népi gyermekjátékoknak a mai világunkban. Ismernek-e manapság

¹ (Karlócai 1987:11)

népi gyermekjátékokat az emberek, a családok? Kérdőívemben arra is fordítok figyelmet, hogy ezekkel hol találkoznak először az emberek és melyek a legismertebb népi gyermekjátékok, dalos játékok?

Szerintem nagyon fontos a zene, a zeneiség, mert többek között ez ad biztonságot, állandóságot a gyerekeknek. Úgy érzem, hogy az ének-zene kissé háttérbe szorult napjainkban. Ezért szeretném munkámmal bizonyítani a népi játékok szerepe fontos a XXI. századi pedagógiában, óvodapedagógiában.

Balatoni Katalint idézve: „A magyar kultúra helye és szerepe az óvodában: a játék, tánc, mondóka, ének.”²

² Balatoni (2021)

2. A település bemutatása röviden

2.1 Sóskút

2018. októberében kezdtem el Sóskúton, az óvodában dolgozni. Ennek a Pest megyei településnek a „nevét az idők során sokféleképpen írták: Sooskuth, Sóoskuth, Soóskuth, Sós-kut, Schóschkút, Souskuth, Soskwth, Sóskut, Sóskút. De mindig benne volt a „só”. Ahogy a só megadja az étel ízét, megőríz, tartósít”³ „Régen a sós kút, a sós vizű forrást, forrásokat jelentett, melyek vizét az emberek ételeik tartósítására, a vizét elpárologtatva só nyerésére használhatták. Az idősebb emberek ma is emlékeznek a települést elhagyó Benta-patak mentén elterülő rétek édes és sós forrásaira. („A régi időkben ritkaságnak számított a só, valódi kincs volt, ha hozzá lehetett jutni. Igen különleges hely tehát az olyan hely, ahol sós víz található”⁴) „Mikor azonban a források jelentősége csökkent, gondozásuk, tisztogatásuk elmaradt, vizük elapadt. Hírüket tovább őrzi tehát, a község neve”⁵

Ha tovább kutatjuk a falu történetét megtudhatjuk, hogy „földje lakott volt már a rómaiak idején is”⁶ és ezen a helyen az ókorban római hadiút húzódott, „amit „Ad Fontein Salsum”-nak nevezték, ami szintén sós kutat jelenthet.”⁷ „Első fennmaradt oklevél 1233-ból való, melyben Sóskút neve szerepel 'Souskuth' formában.”⁸

Sóskút számos nevezetességgel büszkélkedhet, mint például a „300 éves Malom-kőhíd a Benta-patak felett, a Kálvária-domb, melyen a bronzkorban sánccal körülvett földvár húzódott, a Babó-lyuk (Zelezna Baba), melyről mesék szólnak a tatárjárás idejéből.”⁹

A vidék nagy részén, mészkő található, és ez meghatározta a település életét „melynek bányászata a település lakosságának évszázadokig adott munkát, és az akkori vidéki társadalom átlagánál magasabb jövedelmet. A török hódoltság idején a kitermelt kövekből a környező városokban dzsamikat, fürdőket építettek. De a sóskúti mészkő felhasználásával épült a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, a Vigadó, az Operaház, a Szent István Bazilika és szobrai, az Országház (melyhez még a diósdai kőbányából származott köveket is használtak), a

³ (Ábel 2018: 5)

⁴ (1)

⁵ (Ábel 2018: 17)

⁶ (Ábel 2018: 11)

⁷ (2)

⁸ (Ábel 2018:17)

⁹ (3)

Budavári Palota, a Citadella, valamint a Lánchíd és kőoroszlánjai, és a sóskúti Millenniumi emlékmű de a temesvári és a bécsi színházak is. A kőbánya bérlője, az olasz származású Andreotti Károly volt, aki a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanára majd rektora, később országgyűlési képviselő is lett. Nagy pártolója volt Sósokút iskolájának, felkarolta a valamely művészeti ágban tehetséges gyermekeket. Érdeme még, hogy Sósokút neve, a mészok által fogalom lett.”¹⁰

2.2 A szlovákok Magyarországon / Sósokúton

A mai Magyarország területén élő szlovákok „elődei a 17. század végétől, több hullámban érkeztek a török idején elpusztított, elnéptelenedett területekre a felső-magyarországi túlnépesedett, éhínségtől és vallási villongásoktól sújtott vármegyéből. Az úrbéri engedmények, a szabad vallásgyakorlás és szorgalmas munkájuk nyomán falvak és városok százait alapították, vagy telepítették újra.”¹¹ Így volt ez Sósokúton is, ahol „1748-ig többségében rácok laktak, akiket később elűztek. A 18. század közepén a szervezett telepítés keretében, a rácok helyébe pedig katolikus, magyarul is tudó szlávokat (szlovákokat) telepítettek.”¹² A mai napig is jelentős a faluban a szlávok jelenléte. Számos megnevezést, napjainkban is szlávul említenek Az első világháborút követően, a „magyarországi szlovákság nemzeti kisebbségé vált.”¹³

Később a „Szlovák Szövetség, a népi kultúra, hagyományápolás, az irodalom terén is igyekezett kibontakozni. Szlovák nyelvű hetilapok indultak, néhány iskolában beindították a szlovák tanítási nyelvű oktatást. A magyarországi Szlovákok Szövetsége megújult, és helyi szlovák civil szervezetek alakultak.”¹⁴) Emellett számos táncgyűttes, énekkar, zenekar és szlovák klub működik az országban így Sósokúton is, mint például a Večernica Néptáncgyűttes. A Sósokút 2000 Társaság, három fő területre koncentrál, amelyek közül az egyik a „Sósokút kulturális életének gazdagítása, a magyar és szlovák hagyományok életben tartása”¹⁵ („Kapusztnyík Fesztivál, Sósokúti Ifjúsági Zenekar stb”)

¹⁰ (Zalavári 2015)

¹¹ (4)

¹² (Ábel 2018: 44 – 46)

¹³ (5)

¹⁴ (6)

¹⁵ (7)

2.3 Óvoda Sós-kúton

Sós-kúton az óvodai nevelés története egészen a 19. század végére nyúlik vissza, Az első magyarországi óvoda megnyitását követően 61 évvel később, 1889. június 15-én nyílt meg a település első óvodája, egy nádfedelel parasztházban. Ezután „többször költözött a falu óvodája, majd 1927-ben, a sok gyerek miatt az óvodát két részre osztották. 1938-ig a két óvoda párhuzamosan működött, majd 1960-ban a régi tűzoltó szertár épületéből, egy tantermes óvodát létesítettek. A gyerekek 3-6 éves korukig töltötték itt a mindennapjaikat, főleg tavasztól őszig, a nagy munkák idején.”¹⁶ Kezdetben csak egy csoport volt, egy óvónő pedig 50-60 gyerekkel dolgozott, egy óvodajka segítségével. „A gyermekek kis lavórokban mosakodtak, ágyak sem voltak. A kisebbek, a fáradtabbak asztalra hajtott fejjel aludhattak. Később már három óvónő látott el 100-105 gyereket.”¹⁷

2.3.1 A sós-kúti Dimbes-Dombos Óvoda

„Az 1970-es évek közepén kezdték építeni a mai óvodát. Az építőanyagot a budai járás és a helyi tanács vette meg, de az építését a falu társadalmi munkában végezte. Tehát dolgoztak az ovisok szülei, rokonai, az óvónők, a dadusok és a falu aktív lakosai. Az elkészült, négycsoportos óvoda (Tulipán u.) 1977. március 15-én nyitotta meg kapuit. A falu fejlődött, a település lélekszáma folyamatosan emelkedett, ennek következtében az óvoda egyre zsúfoltabbá vált. 2006-ban felújították, majd 2009-ben bővítették a Dimbes-Dombos Óvodát 2 új csoportszobával.”¹⁸

A Dimbes-Dombos elnevezést a település földrajzi elhelyezkedése miatt kapta az óvoda, hiszen a falu maga is dimbes-dombos környéken terül el.

„Személyi feltételek:

- 12 óvodapedagógus
- 1 óvodapedagógus / vezető
- 1 fejlesztőpedagógus / vezetőhelyettes
- 2 pedagógiai asszisztens

¹⁶ (Sós-kút képes története, 47–53)

¹⁷ (Sós-kút képes története, 47–53)

¹⁸ (Sós-kút képes története, 47–53)

6 dajka
2 takarító dajka
1 óvodatitkár

A munkát segíti még a Pedagógiai Szakszolgálatból: 1 logopédus.

Tárgyi feltételek:

6 csoportszoba
1 tornaszoba
2 fejlesztő célokra kialakított szoba
nevelői, óvodatitkári és vezetői szoba
minden csoporthoz külön mosdó
a játéktér – pihenőtér – alvótér egy légtérben van
a szülők és a gyerekek által használt helyiségek akadálymentesítettek
(pl. mosdó, folyosó, csoportszoba, udvar stb.)

Gyermek létszám, csoportok száma:

Ebben a nevelési évben „(2021., a szerk.)” 152 került felvételre az óvodába. 6 csoport működik az óvodában. Ebből 4 homogén korcsoportú csoport, 2 pedig osztatlan vegyes csoport. 3-7 éves korig járnak a gyermekek ebbe az óvodába. 45% fiú és 55% lány.”¹⁹

2.3.2 A Dimbes-Dombos Óvoda Pedagógiai Programja röviden

Az óvoda programjának az alapja „A külső világ tevékeny megismerése.”²⁰
A program egyértelműen gyermek és nevelés központú. „A gyermekek számára a játék és a mozgás a tanulás, magukba foglalják a környezeti nevelés megannyi lehetőségét, melyek gazdagítása a gyermeki személyiség fejlődését eredményezi. A nevelő közösség tudatosan felelősséget vállal a környezet ügyéért, a környezet alakítása, fejlesztése, védelme érdekében.

A nevelés alapvető céljai:

Az óvodás gyermekek élménygazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével a gyermeki személyiség kibontakoztatása.

A testi, szociális, értelmi érettség biztosítása sokoldalú képességfejlesztéssel.

¹⁹ (8)

²⁰ (8)

A gyermek és környezete közötti szoros érzelmi kötődés kialakítása, a természeti, emberi, tárgyi környezet tevékeny megismerése, az élet tiszteletére, a természet szeretetére nevelés”²¹ – olvashatjuk a sósikúti óvoda pedagógiai programjában.

3. A zenei nevelés

3.1 A zenei nevelés feladata

Alább összefoglalom, amit a zenei nevelésről általánosságban tudni érdemes. Ahhoz, hogy a vizsgálatom helyszínéül szolgáló óvoda zenei nevelését vizsgáljam, az alapvető gondolatokat nagy vonalakban fel kell vezetnem. „Az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, félénkségből kigyógyít. Koncentrálásra tanít, testi-lelki diszpozíció javít, munkára kedvet csinál, és alkalmasabbá tesz, figyelemre, fegyelemre szoktat. Fejleszti a közösségi érzést. Kifejleszti a csirájában minden emberben meglévő zeneérzékét, ezzel megadja a zenei műveltség alapját, amivel aztán szebbé, gazdagabbá teszi egész életét.” mondta Kodály Zoltán.

„A zene olyan emberformáló erő, mely kihat az egész személyiségre. Fogékonnyá teszi a gyermeket a szép befogadására, formálja ízlését, emberi magatartását. A játékos mozgásos ismétlések, a ritmussal, játékos csengésű szavakkal, tetszetős dallam fordulatokkal való játék, örömmel, jó érzéssel tölti el a gyerekeket, felnőtteket egyaránt. A zene érzelmeket, hangulatokat tolmácsol, megszerettetése élmények útján történik, mellyel a zenei érdeklődés, vonzódás, a zenei anyanyelv megalapozásával valósul meg. Óvodai nevelésünk során arra törekszünk, hogy a zene, a hozzánk járó gyermekek számára ne ritka pillanat legyen, hanem életük természetes részévé váljon, az óvónő éneke, mondókázása, hangszerjátéka, az ölbeli játékok, a közös éneklések, énekes játékok, altatók, a különböző tevékenységeket kísérő zenei élmények mindennapjaikat átszöje. A környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek. Ezek által felkeltjük zenei érdeklődését, formáljuk zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.

Zenei nevelésünk az alapvető feltételek biztosításával, Kodály Zoltán és Forrai Katalin által teremtett hagyományokból merít. Ezzel biztosítható a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyomány őrzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése. a

²¹ (10)

gyermek zenei képességeink alakításában.”²² olvashatjuk a dolgozatomban helyszíneül szolgáló sósúti Dimbes-Dombos Óvoda Pedagógiai Programjában is.

„Az óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem mellékes kis pedagógiai kérdés, hanem országépítés.”- vallotta Kodály Zoltán is. Az óvodai zenei nevelés célja többek között, hogy a "gyermek korának megfelelő zenei hagyományokra épülő minőségi zenével találkozzanak és ez érzelmileg is mélyen érintse meg őket.”²³

„Magyarországon, az óvodák megalapításától kezdve része volt a pedagógiai munkának az éneklésre való tanítás, a zenei nevelés. Ezt az énekes játékok tanításával lehetett a legegyszerűbben megoldani.”²⁴

„A magyar zenei nevelés alapja az éneklés.”²⁵ vallotta Forrai Katalin zenepedagógus is, aki nagyon sokat tett az óvodai zenei nevelésért. Az éneklésnek, az együtt éneklésnek, közösségi nevelő hatása van. Kicsiknél ez a közös éneklés. a dalosjáték. A mai korban, amikor számtalan „okos gép” vesz minket körül szerintem kiemelten fontos az együtt éneklésnek, együtt játszásnak eme formája. „A zenei nevelés értékeire akkor döbbenünk rá, amikor a művészetek közös látható és hallható vonásait az énekes gyermekjátékokban is felismerjük.”²⁶

3.2 A kodályi elvek alkalmazása az óvodai zenei nevelésben

„Kodályi koncepcióra épül ma a magyar zenei nevelés. Azért beszélünk koncepcióról és nem módszerről, mert Kodály Zoltán nem dolgozott ki módszertant, hanem kialakított egy átfogó zenepedagógiai felfogást az egész magyar zenei nevelésről. Ő volt az első, aki ráébredt az akkori magyar zenei nevelés alacsony színvonalára.” Kodály Zoltán elgondolásának lényege pedig az, hogy „a gyermek az óvodától kezdve naponta találkozzon a zenével, hiszen a napi éneklés ugyanolyan fontos a léleknek, mint a testnek a torna.” Szerinte „a zene az embernevelés nélkülözhetetlen eszköze”²⁷

²² (11)

²³ (Tamásiné Dsupin 2010: 60)

²⁴ (Dr. Lázár 2004: 12)

²⁵ (Forrai 2001: 1)

²⁶ (Forrai 2001: 1)

²⁷ (Tamásiné Dsupin 2010: 44)

Kodály Zoltán szerint a következő alapelveket kell követni:

-a zenei nevelést minél korábban el kell kezdeni. (már születés előtt)

-a zenei nevelés énekközpontú legyen (hiszen az éneklés teljes élményt ad)

-az aktivitás előtérbe helyezése (az óvodai zenei nevelésnek minden erőltetés-, kényszernélkülinek kell lennie)

-a magyarság tudat alatti elemeinek beültetése, kifejlesztése is feladat (az óvodai zenei nevelés anyaga, a nemzeti hagyományokból kell, hogy kiinduljon hiszen minden cseperedő gyermeknek fontos, hogy először saját népének kulturális örökségét sajátítsa el).

-a zenének-és a testmozgásnak szerves a kapcsolata (Az énekes játék a szabad ég alatt, ősidők óta a gyermek életének legfőbb öröme. Ez ősi játékok fenntartása elsőrendű kulturális és nemzeti érdek - mondta Kodály Zoltán).’’²⁸

3.3 Az óvodai zenei nevelés fejlesztési lehetőségei

„A 3–5 éves gyermek benyomásai életre szólók, amit akkor beléje oltanak, élete fogytaig nem feledí.” Olvashatjuk a Kis emberek dalai című könyv 1960-as előszavában Kodály Zoltántól. Az óvodai zenei nevelés módszertanának kidolgozása Forrai Katalin zenepedagógus nevéhez fűződik, az óvodai zenehallgatási anyagot pedig Törzsök Béla zenepedagógus állította össze. Mindkettőjük munkája nagyban segíti a mai kor óvodapedagógusait.

Az óvodai zenei neveléssel a következő területek fejleszthetők.

A hangerő, hangszín változásaival elsősorban a hallószervek, illetve a beleélés, együttérzés. A változó, fokozódó tempó, pedig az öröm, a játék izgalmát, feszültségét is biztosítja. A ritmus nagyfokú figyelmet, összpontosítást igényel. A dallam pedig, ahogy Kodály Zoltántól olvashatjuk a Zene az óvodában 1941-es kiadásában „az érzés világát nyitja meg” A testnevelő hatása is felbecsülhetetlen ezeknek a játékoknak, de hatással vannak a társkapcsolatok alakulására is. Énekesjáték közben egyszerre együtt kell mozogni, énekelni. „A zenei nevelés hatására fejlesztett képességek, más foglalkozásokon is megerősödnek. Énekléssel, a népi játékok ismétlésével tegyük kellemesebbé, esztétikusabbá a gyermek életét, hogy a jó légkör

²⁸ (Tamásiné Dsupin 2010: 45–46)

egyben jó zenei légkört is jelentsen.”²⁹ „Kodály Zoltán, Forrai Katalin az óvodai énektanulásra helyezték a hangsúlyt, erre használták a hagyományos játékokat, mert a mindenki által játszott játékokat tartották erre a legalkalmasabbnak.”³⁰

A játékok kedvező hatásukat kifejezni „a zenei nevelésre, a mozgáskultúrára, a kreativitásra, a szocializációra csakis komplex mivoltukban képesek. Csakis akkor, ha a játékot tanítók nemcsak a dallamra, a ritmusra összpontosítják a figyelmet, hanem a hozzá tartozó cselekményre és mozgásra is.” foglalta össze Dr. Lázár Katalin, a MTA tudományos főmunkatársa. Fontos, hogy a játékot a gyerekek ne feladatként, munkaként éljék meg, hanem „örömet jelentsen számukra, mert akkor ad motivációt.”³¹

4. Énekes gyermekjáték

4.1 Az énekes gyermekjáték

A Néprajzi Lexikon ezt írja: „Az énekes gyermekjáték, a kötött formájú több személyes gyermekjátékok leggazdagabb csoportja. Főként gyermek- és serdülő leányok (4–10–16 évesek) énekes, ritmikus mozgással kísért, térformát alakító játéka. Falvainkban és városainkban egyaránt kedveltek voltak a két háború közti időkig, azóta az óvodai és iskolai közösségekben figyelhető meg.. A játékosok maguk énekelnek s az ének ritmusát mozgással kísérik az egyszerű lépestől a tánclépésformáig, meghatározott alakzatban, térformában. A szöveg és a mozgás bizonyos cselekményt fejez ki (bár nagyon halványan), esetleg dramatikus formában, amely a csattanóban válik tulajdonképpen játékká (pl. párválasztás, a játékos elvitele stb.)”³². Pl.: Ennek a kislánynak (1. ábra), Itt ül egy kis kosárban (28. ábra)

Ha visszatekintünk (1828-tól) a magyar óvodák múltjára, láthatjuk, hogy az éneklés „kedélymentesítésre” szolgált. „Kiváló pedagógusok már a múlt században is felismerték az énekes gyerekjátékok értékét, hogy a múlt gyökerei nélkül nem tudunk lombos fát nevelni a jövőnek.”³³ A néphagyományban az énekes gyermekjátékokat a libákat őrző 8-12 éves lányok

²⁹ (Forrai 2001: 10–12)

³⁰ (12)

³¹ (13)

³² (14)

³³ (Forrai 2001: 1–3)

énekelték, játszották. A nagyok megengedték, hogy lassan-lassan a kisebbek is részt vegyenek az énekesjátékokban. „Az óvodák megnyitásával szervezett lett az énekes játék.”³⁴

A dalokkal „egyenrangúak” a mondókák, melyek a beszélni tanuló gyermeket szép kiejtésre, folyamatos beszédre szoktatják. „A mondókáknak, mind a gyermekdaloknak is szövege, hangsúlya, ritmusa, mozgásos játéka van, de a hangleadése félig beszéd, félig dallam. A népzene kutatók tapasztalatai szerint valamikor minden mondóka „énekelt” volt, vagyis a hangsúlyoknak megfelelően hangmagasságban is nagyobb volt a különbség, mint ahogy most mondjuk” tudjuk meg Forrai Katalintól.³⁵

„Az énekes gyermekjáték térformái (kör, sor) a legegyszerűbbek, jóformán világszerte egyformák. A szövegek töredékesek, összefüggésteleneknek látszanak, bár van bizonyos tartalmi egységük. Eredetüket tekintve: a felnőttek szokásformáira következtethetünk vissza. Így pl. lakodalmi szokások, - leánykérés, a hídon való átkelés, vámszedés stb. A szokásokon kívül ősvallási elemek, ráolvasások nyomai, történeti énekek, balladák stb. töredékei találhatók meg az énekes gyermekjátékokban,”³⁶ olvashatjuk a Magyar Néprajzi Lexikon oldalain

4.2 Az énekes gyermekjátékok csoportosítása

4.2.1. Az énekes gyermekjáték térforma szerinti rendezése

Az előző gondolatot folytatva nézzük meg az énekes népi gyermekjátékok hogyan is lehet csoportosítani. Első lépésként a térforma szerint próbálkozom.

Tehát, ahogy már korábban megtudtuk „az énekes gyermekjátékok dallamból, szövegből, térformát alkotó mozgásból, színjátékszerű cselekményből tevődnek össze.”³⁷ Ezek önállóan is variálódhatnak, „de leginkább a szöveg, és legkevésbé a térforma. Az egymáshoz való kapcsolódásuk is változó. pl. ugyanazt a „Fehér liliomszál” kezdetű szöveget különböző dallamokkal, változó módon játsszák. Ezért nem lehetséges az énekes gyermekjátékok egynemű rendszerezése.

³⁴ (Forrai 2001: 1–3)

³⁵ (Forrai 2001: 6)

³⁶ (15)

³⁷ (16)

A legáttekinthetőbb a térforma szerinti rendszerezés, amely figyelembe veszi a kialakító mozgástípust is:

I. Körjátékok

1. *Egyszerű körjáték*

- a) kiforduló: Lánc, lánc eszterlánc vagy Kis kacsa fürdik,
- b) guggoló: Ég a gyertya, ég,
- c) tapsoló: Egy kis várat kerítettem,
- d) szűkülő-táguló kör: A kállói szőlőbe

2. *Táncos körjáték*

- a) párcserélő: Haj szénája, szénája, Héla, héla, héluska,
- b) páros kör: Hajlik a meggyfa,
- c) páratlanul maradó: Hatan vannak a mi ludaink.

3. *Fogyó-gyarapodó körjáték*

- a) kerülő: Erzsébet asszony, Méz, méz, méz, Boldogasszony,
- b) szoknyafogó: Itt ül egy kis kosárba,
- c) válogató: Járok egyedül

4. *Váltó körjáték*

- a) utánzó (imitáló): Fehér lilomszál,
- b) kiváltó: Mély kútba tekintek, Elvesztettem zsebkendőmet,
- c) kitaláló: Hej koszorú.

5. *Kergető körjáték*

- a) kendőelejtő: Tüzet viszek,
- b) ütögető: Ne nézz hátra, jön a farkas,
- c) behunyt szemű: Lipem-lopom a szőlőt,
- d) harmadikat kergető: Sickiri,
- e) bujkáló: Künn a bárány, benn a farkas.

II. Sorjátékok

1. Vonulás

- a) egyenes irányú,
- b) szabálytalan irányú kanyargás,
- c) kanyargás kijelölt pontok körül,
- d) vonulás arcsorban: Hej, Pilike táncolj!

2. Bújós játék

- a) bújós játék: Mért küldött az úrasszony?,
- b) kapusjáték: János úr készül,
- c) hidasjáték: Itthon vagy-e hidaszember?.

3. Fogó-gyarapodó sor: Ninive, Ninive

III. Páros játékok

1. Forgás: Kocsi-kocsi komámasszony.

2. Szökdelés: Szép a szőlő.

3. Tapsos játék: Kovács pengeti a vasat.”³⁸

Az énekes gyermekjátékok dallamainak teljes rendszerezését és a hozzájuk kapcsolódó játékok legkorszerűbb formai elemzését Kerényi György végezte el. A Magyar Népzene Tára I. Gyermekjátékok kötetben, „A játéktípusok rendszerezése” az első ilyen kísérlet a világirodalomban.”³⁹

4.2.2 Az énekes gyermekjáték feladatuk szerinti rendezése

Ezekkel a gyermekjátékokkal elsősorban a falusi gyerekek játszottak. Ők testközelből ismerték az állatokat, növényeket, az időjárást. A daloknak, mondókáknak a segítségével pedig közvetlenül ismerkedtek meg saját testükkel, és azok „mozgatási lehetőségeikkel” is. Ezért a

³⁸ (17)

³⁹ (18)

gyermekjátékok feladat szerinti csoportosításban ezt tenném meg az első csoportnak. „Mindezek a játékok ritmikus, gyakran dallamos szövegekkel társulnak, amelyek összekapcsolódnak testi érintkezéssel. A dallam és a ritmus fontos a kisgyerekeknek, a testi kapcsolat, az érintés biztonságot, önbizalmat ad nekik.”⁴⁰ (Erre példát a 2. ábra ad.) Ezeket az énekeket, mondókákat felhasználva a mai kor gyermekének is segítséget nyújtunk „a természetben előforduló különböző anyagok, valamint azok felhasználási módjai”⁴¹ megismerésében. (Ezt a 3. ábra szemlélteti.)

A feladat szerinti csoportosításnál véleményem szerint a második csoportba az önértékelés és a szabálytudat alakításában szerepet játszó játékok kerülnének. Hiszen játék közben kiderült, hogy ki miben ügyesebb, és ki miben ügyetlenebb. „A gyermek szabálytudata 5-6 éves kor táján alakul ki. A szabálytudat kialakulása az óvodában kezdődik. A szabály, a játékoknak olyan fontos eleme, amely nélkül azok egyszerűen nem működnek. A gyerekeknek maguknak kell gondoskodniuk arról, hogy azokat mindenki betartsa. A szabályok mindenkire egyformán vonatkoznak, egyik gyerek sem bújhat ki alóluk, bármilyen fontos szerepet is tölt be a csoportban. Ha pedig a pedagógus is játszik a gyermekkel a legfontosabb, amit tehet, hogy a játék idejére levetkőzi pedagógusi, irányító szerepét. A szabályok rá is pontosan úgy érvényesek, mint a gyerekekre. A szabályjátékok további jelentősége abban rejlik, hogy a gyermekek ráébrednek a szabályok fontosságára, vagyis rájönnek, hogy azok nem a felnőttek gonoszsága.”⁴²

(A 4. ábra mutat erre példát.)

A harmadik csoport a kapcsolatteremtés és együttműködés megláttatására, fejlesztésére alkalmas játékok csoportja. Melyek alkalmasak arra, hogy észrevegye társait, „a többi gyereket és fölfedezze az együtt-játszás lehetőségét, örömeit. Óvodáskorban 5-6 évesen történik a nagy változás: rájönnek arra, hogy nemcsak egyedül lehet játszani, hanem többen is.”⁴³ „Az együtt-játszás egyik nagy haszna abban rejlik, hogy motivációt ad a gyermekeknek a kapcsolattartáshoz, együttműködéshez. Ez az első lépés afelé, hogy olyan felnőtté váljon, aki képes beilleszkedni a társadalomba, és a munkájában is képes legyen együttműködni. A játszáshoz is szükség van a többiekre, csatlakozni kell egy csapathoz, akikkel együtt tud

⁴⁰ (Dr. Lázár 2004: 7)

⁴¹ (Dr. Lázár 2004: 7)

⁴² (Dr. Lázár 2004: 9)

⁴³ (Dr. Lázár 2004: 8)

játszani.”⁴⁴ Ezeknek a játékoknak a segítségével rá fognak jönni a gyerekek, hogy „mindig mindenkinek alkalmazkodnia kell a többiekhez.”⁴⁵

(Erre dalos példát az 5. ábra tartalmazza.)

4.2.3 Az énekes gyermekjátékok életkor szerinti rendezése

A népi játékok gyűjtésének, közlésének, tanításának „egyik úttörője Magyarországon Kiss Áron volt, aki 1891-ben Magyar gyermekjáték-gyűjtemény címmel adta ki könyvét:”⁴⁶ („Kiss Áron nemzeti kincset mentő országos felhívására, elindult egy gyerekjáték gyűjtés, amelynek során 215 pedagógus közel 1300 mondókát énekesjátékot gyűjtött és kottázott le a játékleírással együtt.”⁴⁷)

„A kötet Bartók és Kodály ihletőjéül is szolgált.”⁴⁸ Hiszen mind a kettőjüknek az volt a célja, hogy „a gyermekekkel megismertessék a népi játékok zenei világát, de később a törekvést eltúlozták, s a játék céljaként egyedül a zenei nevelést emelték ki. Így a népi játékok közül elsősorban az énekes körjátékokat tanulják a kicsik az óvodában, ezért aztán ha azt hallják: „népi játék”, többségüknek a Fehér liliomszál vagy a Hajlik a meggyfa jut eszükbe.”⁴⁹

Pedig a népi játékok közé soroljuk az ölbeli játékokat is, ugyanis régen, amikor egy kisbaba megszületett, a „hagyományos kultúrában, azonnal körülvette a játék. A felnőttek, nagyobb gyermekek orrukát összefenték az övével, homlokukat összekoccantották, arcát simogatták, tenyerét csiklandozták, ujjait morzsolgatták, közben pedig dallamos vagy dallamtalan szövegeket mondtak. Ez nemcsak olyan módon használt a kisbabának, hogy örvendezett, amiért foglalkoznak vele, törődnek vele, szeretik, hanem úgy is, hogy ilyen cirógatások, csiklandozások és egyéb játékok tanítják meg arra, hogy érezze testét és el tudja különíteni a külvilágtól magát. Másrészt ezekkel a játékokkal azt is meg tudja tanulni, hogy egyes testrészeit hogyan tudja mozgatni.

A mondókák is hamar előkerülhetnek: ritmikus vagy dallamos szövegekkel lehet csitítani a babát, ilyeneket mondhatnak neki fürdetés, öltöztetés közben, etetéskor, ilyenekkel biztathatják, hogy álljon, járjon, és altatódalokat dalolhatnak neki esténként, hogy könnyebben elaludjon. A felsorolásból is látszik, hogy a mondókák mindig valamely helyzetben kerülnek

⁴⁴ (Dr. Lázár 2004: 10–11)

⁴⁵ (Dr. Lázár 2004: 10–11)

⁴⁶ (Forrai 2001: 1–3)

⁴⁷ (Forrai 2001: 1–3)

⁴⁸ (19)

⁴⁹ (20)

elő, alkalomhoz kötődnek: ezek az alkalmak nem játékok, a játék közben mondott dallamos vagy dallam nélküli szövegek nem tartoznak a mondókák közé. A játékok ellenben nem kötődnek alkalomhoz, bármikor játszhatók. A ritmus, dallam szerepe a kisbaba fejlődésében is nagyon fontos.”⁵⁰ (Pl.: 28. ábra)

5. Népi játékok a XXI. században.

5.1 Népi játékok tanítása napjainkban

Arra a kérdésre, hogy tanítsunk-e népi játékokat manapság, Dr. Lázár Katalint hívom segítségül. Ő nálam sokkal jobban fogalmazta meg azt, hogy a népi játékokra ma is szükségünk van. Nemcsak a kultúránk miatt, hanem, mert általuk a gyerekek játékosan élik át, ismerik meg a körülöttük lévő világot. „A népi kultúránkat megőrizni, azzal megismerkedni, ma a 21. század elején is lehetséges és érdemes is. A kultúrával való ismerkedés pedig gyermekkorban kezdődik, mégpedig a játékokon keresztül: magától értetődik hát, hogy az első lépés a népi játékok tanítása legyen. A játék számtalan meghatározása közül az egyik azt mondja, hogy a játék segítségével sajátítja el mindenki azt a kultúrát, amelybe beleszületett, segít beilleszkedni a kultúrába. Segíti a gyermek szocializációját, társadalmi kapcsolatainak kiépítését.”⁵¹

A mai 3-7 éves gyermekek számára az óvoda jelenti a „játékvilágot”. Játéktevékenység közben fedezik fel környezetüket, szabad módon játsszák el örömeiket, bánatukat, vágyaikat.⁵² „A játék az egyik legfontosabb örömforrás a gyermek számára. A játék nem csak egy önálló tevékenységi forma, hanem nevelő-fejlesztő tevékenység része, a tanulás első megjelenési formája. Játékban nem a teljesítményre törekszik a gyermek, hanem maga a tevékenység folyamata köti le az érdeklődését. A gyermek számára örömforrás, fegyelmező erővel bír, növeli a közösségi érzését, fokozza az alkalmazkodó készséget és háttérbe szorítja az önzést, az egoizmust.”⁵³

⁵⁰ (21)

⁵¹ (Dr. Lázár 2004: 5)

⁵² (Tamásiné Dsupin 2010: 99)

⁵³ (Tamásiné Dsupin 2010: 92–93)

5.2 A mai gyermekek életében a népi játékok szerepe

A hagyományos falusi társadalomban a kisbabát, gyakorlatilag születésétől fogva körülvette a játék. „A szülők, nagyszülők, idősebb testvérek bölcsődalokkal altatták, mondókákat mondtak neki, hogy pl. megvigasztalják. A tárgyakkal, anyagokkal is a játékok által ismerkedett meg. Játzott homokkal, agyaggal, fával, a természet minden elemével. Szinte észrevétlenül tanulta meg, melyik anyag mire alkalmas, melyikkel hogyan kell bánni, hogyan lehet alakítani.

A mai városi kultúra természetesen sok mindenben különbözik a régebbi falusi kultúrától. Más jellegű közösségek tagjai vagyunk, másképpen élünk, másképpen viselkedünk, mások a lehetőségeink és más a környezetünk, mint régebben, de ezekbe a közösségekbe is be kell illeszkednünk, ezeket a viselkedési normákat is el kell sajátítanunk. A népi játékok egyik fontos szerepe éppen az, hogy erre mindenkit megtanítsa. A feladat tehát megmaradt, csak a körülmények változtak. Túlságosan kevés lehetősége nyílik a városi gyermekeknek az aktivitásra. Pedig a mai társadalmunkban is meg kell tanulniuk azt, hogy a különféle közösségekben a helyüket megtalálják, más szóval szocializálódjanak. (A játékok nem, vagy nem csak kulturális jelenségek, kultúrtörténeti emlékek, hanem elsősorban társadalmi tények, főleg a népi gyermekjátékok.)

Erre alkalmas közösség volt régen a család, valamint a játszócsoport, mely az egymáshoz közel lakó, nagyjából azonos korú gyerekekből alakult ki. Ma azonban a nagyobb városok, lakótelepek forgalmas utcái nem alkalmasak arra, hogy ott a gyerekek „társadalmi” életet éljenek. A hagyományos népi játékok, főleg az óvodás korosztálynál segítenek abban, hogy a gyerekek ne legyenek se visszahúzódóak, se félénkek, se – evvel ellenkezőleg – agresszívak, s a körülöttük lévő emberekkel intoleránsak. Ezek a személyiségjegyek a mai társadalmunkban sem ajánlatos viselkedési formák. A játék szerepe nagyon is sokoldalú, amely segítségével a gyermekek természetes módon elsajátítanak különféle képességeket, amelyekre szükség van a zenében, a sportokban, a társas érintkezés minden színterén. Állandóan változó világunk magával hozza a játékkultúra átalakulását is, hiszen a gyermeki játék minden korban a maga sajátos módján testesíti meg azt az elvárást, amelyet a felnőttek világa a gyermekek felé megfogalmaz. A gyermek akként játszik, amilyen felnőttként szeretné látni majd őt környezete, ha megnő. („A játékok lélektani szerepe ma sem változott. Tehát a népi játékokkal nem a poros,

elavult, régi világot akarjuk visszahozni, hanem kimenteni belőle azt, ami általános szükségletet elégít ki, s ezért ma is szükségünk van rá.”⁵⁴

„Tehát igen nagy fontossága van a játéknak, mely végigkíséri az egészségesen gondolkodó ember életét, s a szabadidő ésszerű felhasználása sem képzelhető el játék és sportolás nélkül. Kétségtelen, hogy a gyermekkori emlékek maradandóan bevésődnek mindenkibe, és elkísérik a késő öregkorig.”⁵⁵

„Régebben sem maguktól játszottak a gyerekek, hanem egymást utánozva tanulták a játékokat, és mivel senki nem szólt bele, hogy azok milyenek legyenek, együtt formálták, csiszolták őket. (Az így kialakított népi játékok nem avulnak el; bármilyen korban és bármilyen körülmények között a gyerekek szórakozását szolgálják. Közben a játszóké ügyesednek, okosodnak, és jól is érzik magukat!)”⁵⁶ mondta Lázár Katalin népzene- és néptáncutató aki szintén feltette a nagy kérdést: "Vajon indokolt-e a népi játékok továbbélése, megőrzése? Van-e helyük a mai társadalmunkban a sakk, a vetélkedők, a számítógépes programok mellett?"⁵⁷

„Gyermekeinket természetesen a mai világba való beilleszkedésre kell nevelnünk. De ne maradjon ki életükből az sem, amit a hagyományos népi játék, dalok, népszokások tudnak nyújtani.”⁵⁸

5.3 A népi játékok tanításának menete

A közös játék egyre jobban kiszorul a családok életéből, és a nevelőknek kell megtanítani, megmutatni, hogyan is kell játszani, együttműködni. Ez nagy felelősség és egyben hatalmas kihívás is a pedagógusok számára, akiknek hasznos segítséget nyújtanak a népi játékok. Felmerült bennem a gondolat, hogy kellene-e ezek a népi játékok a mai gyerekeknek? Tud-e olyan élményt nyújtani az alfa/béta generációnak, amit ők élveznek? Ezeket a játékokat főleg iskolás gyermekek játszották, akik a természet közelében éltek. A mostani gyermekek értik-e egyáltalán őket?

„A hagyományos közösségekben a gyerekek a játékokat egymástól tanulták. A csapat / csoport tudta a játékot, akik pedig újonnan álltak be, utánozták a többieket, és így tanulták meg.

⁵⁴ (Tamásiné Dsupin 2010: 92–99)

⁵⁵ (Karlóciné Kelemen 1976: 1517)

⁵⁶ (22)

⁵⁷ (Dr. Lázár 1997: 521)

⁵⁸ (Dr. Lázár 1997: 22)

A szó mai értelmében oktatás, tanítás nem volt: a gyerekek utánzással tanultak. Ez bizony sokszor ma is így van, csak nem mindig vesszük észre.”⁵⁹ – mondja Dr. Lázár Katalin. „A gyerekek utánozzák a szülőket, nagyszülőket mindennapi tevékenységeikben. Ma azonban, egyre többen meg vannak arról győződve, hogy a gyerek csak akkor tud megtanulni bármit is, ha alaposan elmagyarázzuk neki. Ez bizony nem így van, s elég a hagyományos közösségek életére gondolnunk, hogy erre ráébredjünk. Senki nem töltötte azzal napjait, hogy a kicsit gardírozza, mindent magyarázzon neki, hogy így csináld, úgy csináld. Ráadásul a magyarázatokat a gyerekek egy bizonyos életkor alatt nem is értik: ha pl. a kétévesnek elkezdjük magyarázni, hogy így tedd a lábad, meg úgy tedd a lábad, így csinálj a kezedd, meg úgy csinálj a kezedd, annak nem lesz haszna. Nemcsak az óvodások, hanem a kisebbek és a nagyobbak is nézték, látták, hogy mit hogyan kell csinálni, és ők is úgy csinálták. A gyerekek odaálltak apjuk mellé és nézték, hogy mit csinál, és ők is próbálkoztak. Az eléggé valószínű, hogy az apa otthon is mutatta nekik, hogy mit kell csinálni, de az is biztos, hogy elméleti előadásokról nem volt szó, inkább arról: „Nézd, így kell csinálni, csináld utánam!” (Fűni-faragni, építeni, különféle eszközöket készíteni is úgy tanultak a gyerekek, hogy nézték apjukat, vagy más felnőtteket, hogy azok hogyan csinálják, és utánozták őket. A kislányok babázása ma is utánzáson alapul, ezt a játékot ma sem tanítják sehol: akinek van kistestvére, azt utánozza, ahogyan anyja bánik a kicsivel, akinek nincsen, az óvoda, iskolás játékot játszik a babával vagy babákkal). Ez volna a megfelelő oktatási módszer – főként a kisebbek számára – ma is. A gyerekek agya olyan, mint a szivacs, mindent magába szív és elraktároz.

Nézzük, mit kezddhetünk a játékokkal az óvodában, hogyan használhatjuk ki a kicsik és nagyobbak utánzáson alapuló tanulási készségét.

Például a guggolós körjátékoknál, ha nekiállok magyarázni, hogy most mi fog történni, a kicsik megunják, ami a végén oda vezet, hogy a játékot kötelességszerűen elfogadják, de nem a legélvezetesebb, legnagyobb szórakozást látják benne, hanem számos „munkájuk” egyikét, amit pontosan meghatározott módon kell csinálni. Ne álljunk neki magyarázni. A szöveget és a dallamot sem szabad külön tanítani, azoknak együtt kell a gyerek fejébe kerülni, hiszen összetartoznak. Ugyanez érvényes a dal közben végzett mozgásra is: sokkal egyszerűbb, ha együtt tanulják a dalt és a mozgást. Annyit mondhatunk, hogy álljanak körbe, bár ha fölállunk és megfogjuk két gyerek kezét, jön a többi is, és ha mindenki megfogja két másinak a kezét, abból bizony kör lesz. Ezek után egyszerűen induljunk el körbe, és énekeljük a dalt

⁵⁹ (23)

(„Keringő bába”, „Én kis kertet kerteltem”, „Ég a gyertya, ég” stb.), és a végén az óvónéni leguggol.

Az a fontos, hogy a játék izgalma megmaradjon. A tanuláshoz igen jó teszt, ha a játékosok nem tudják, mi fog következni, ugyanis ez ébren tartja a figyelmet. Minden szabályt akkor érdemes közölni, amikor pont az a helyzet alakul ki. Tudni kell, hogy a játék célja az, hogy a gyerekek jól érezzék magukat benne, s ki nem mondott cél, hogy fejlődjenek, ügyesedjenek. De csak ezért, ne játsszunk a gyerekekkel. Mindenki utálja, ha őt fejleszteni kívánják, de szeret játszani. A játék fejleszti a gyerekeket, az, hogy jól érzik magukat közben, motiválja őket.”⁶⁰

6. A népi játékok felhasználási lehetőségei az óvodában

Manapság a gyerekek az óvodába lépéssel kerülnek először közösségbe, távolodnak el szüleiktől több órára.. Az első intézményes keretek között töltött idő során kezdenek jobban ismerkedni a „külvilággal: fűvel-fával, a napsütéssel, esővel, állatokkal, anyagokkal. Mindehhez számos népi játék és mondóka járulhat. Természet-, növény- és állatmondókák. Amikor a kisgyermek fázik, vagy borús időben napsütést szeretne, hívogatja a napot. Pl.: Süss fel, nap (6. ábra)

Amikor tavasszal langyos eső esik, annak is örül, sokszor kiáll az esőbe, és biztatja, dalol neki. Pl.: *Esik az eső* (7. ábra) Az óvodában nyilván nem állítják ki a gyermekeket az esőbe, de a naphívogatókat, esőbiztatókat a megfelelő alkalmakkor a szobából is énekelhetik, egymás után többször is. Ha aztán kisüt a nap a naphívogatóra, az nagy öröm! Amikor a kisgyermek fecskét, gólyát, katicabogarat, lepkét, csigát lát, a hozzájuk vagy róluk szóló mondókákkal reagálhat.”⁶¹

Pl.: *fecske* (8. ábra), *gólya* (9. ábra, 10. ábra), *lepké* (11. ábra), *csiga* (12. ábra, 13. ábra)

Az óvoda zenei anyaga, a már említett énekesjáték. Az énekesjáték attól értékes, hogy a gyermekek szívesen vállalják a sok ismétlést, mert közben szerepet játszanak. „Sokoldalú, életkorhoz illő, mert az óvodáskorú gyermekek még gátlás nélkül vállalnak kiskacsa- cica- diófa- stb csigaszerepet. Türelmesen, vagy éppen izgatottan, várják a játékok csattanóját, amikor leguggolnak, megfordulnak, párt választanak, hogy újra énekelhessék a játékot. A játék

⁶⁰ (24)

⁶¹ (25)

közben a gyerek minden irányú zenei képessége fejlődik anélkül, hogy azt külön didaktikus szempontból elemeznénk, gyakoroltatnánk.”⁶² A gyermekek mozgáskultúrájának fejlesztésére is számos lehetőséget nyújtanak a népi dalos játékok. Ezek a rövid, többször ismétlődő játékok lehetőséget biztosítanak a kicsiknek, hogy egyes mozdulatokat képesek legyenek elvégezni, begyakorolni.

„Az első egyike a guggolós körjáték, amelyben énekelve körbejárnak és a dal végén leguggolnak: 3-4 éves gyermekeknek még feladat, hogy úgy tudjanak leguggolni, hogy ne essenek el. A körbe fogódzás segítségével könnyebb az elesést elkerülni. Pl.: *Én kis kertem kerteltem* (14. ábra)

Ugyanígy mozgásfejlesztő a kifordulós körjáték, ahol a dal végén a megfelelő nevű gyerekek vagy gyerekeknek, ki kell fordulniuk, és a kör központjának háttal kell tovább járniuk. Pl.: *Lánc, lánc* (15. ábra)

Ez a típusú játék a térlátást is fejleszti, az izmokat is, mivel másfajta testtartásra van szükség, mint általában.

A néptáncoktatók szívesen hangsúlyozzák, hogy az ugróiskolában az ugrások minden fajtáját megtanulhatja a gyermek.

Fejlesztő hatású még a páros szökdelő, amelyben az összekapaszkodott két gyereknek egymáshoz alkalmazkodva kell ugrálni, erre-arra haladni: a végén egy ugrással megfordulnak egymás felé, de a kézfogást nem engedik el. A játék az ugró mozgáson és az egymáshoz való alkalmazkodáson kívül a térlátást, a másokra való figyelést, a hozzájuk való alkalmazkodást is fejleszti: több pár ugrál egyszerre, nincsen meghatározott térforma. A feladat az, hogy bármerre haladhatnak, de ne ütközzenek egymással össze.

Fél lábazás: A gyerekek kézfogással körbeállnak, ketten a kör közepén fölállnak egymással szemben, karját mindkettő összefonja maga előtt. Féllábon kell ugrálni, egymásnak menni, egymást lökdösni kifelé. Aki hozzáér valahol a körhöz, az a vesztes.

Páros forgó: Mozgásfejlesztő a páros forgó is, amelyben elől keresztezett kézfogással összekapaszkodva, enyhén hátradőlve pörögnek. Itt is fontos az összehangolt mozgás, egymás kiegyensúlyozása a pörgéshez.

Pl.: *Ispiláng* (27. ábra)

Az előbbieken említett énekes, mozgásos játékok közül, mint láttuk, sokhoz dallam, szöveg is tartozik, megvannak a maguk hagyományos szövegei, dallamai. „⁶³

⁶² (Forrai 2001: 6–7)

⁶³ (26)

7. Sóskúti hagyományok

Miért érdekesek a hagyományok? Tulajdonképpen a hagyományok az elődeinktől megmaradt örökségünk, amit nagy valószínűséggel mi is továbbadunk gyermekeinknek. Fontosak számunkra, hiszen nemzedékről nemzedékre került átadásra, őrseinkről kapunk belőlük információkat, ismereteket. A hagyományok a társadalom értékrendjét, világszemléletét tükrözik, rólunk alkot képet.

Sóskút egy olyan falu, ahol törekednek a hagyományaik, népszokásaik ápolására. Ez a település klasszikus szlovák nemzetiségű település volt. Sajnos csak volt, ugyanis csökken azoknak a száma, akik szlovákul tudnak, akik ismerik a hagyományokat. A családokban, otthon nem beszélnek ezt a nyelvet, az iskolában nincs nyelvi oktatás. Mégsem reménytelen a helyzet, hiszen a művészeti iskolában van néptánc tagozat.

A Sóskúti Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat 3-4 fővel működő, viszonylag kicsi önkormányzat ugyan, de mégis, nagy részt vállal a hagyományok ápolásában, karöltve a Sóskút 2000 Társasággal. Összegyűjtik a régi hagyományokat, emlékeket. Két rendezvényt is tartanak, január utolsó szombatján a Trubelka fesztivált, ahol közel 100 éves recept alapján kell elkészíteni a „trombitácska” süteményt, illetve nyár elején a Kapusztnyik fesztivált. Mindegyik fesztiválon fellépnek a gyerekek, illetve a Sóskút 2000 Társaság keretén belül működő Večernica Néptáncgyűttes. Ezeken a megmozdulásokon szintén részt vesz a Sóskúti Ifjúsági Zenekar is.

„A Sóskút 2000 Társaság, három fő területre koncentrált, és ezek közül az egyik a „Sóskút kulturális életének gazdagítása, a magyar és szlovák hagyományainak életben tartása”⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ „Sóskút gazdag hagyománykincsét az adja, hogy a török hódoltság megszűnte után évszázadokon át együtt éltek itt magyarok, tótok és svábok is. A II. világháború után sajnos erősen megfogyatkozott az itt élő tót közösség, ezért is rendkívül fontos, hogy a még élő adatközlőktől átvegyük, életben tartsuk és tovább adjuk az örökséget.”⁶⁷ olvashatjuk a Sóskút 2000 Társaság honlapján.

⁶⁴ (27)

⁶⁵ (28)

⁶⁶ (29)

⁶⁷ (30)

„2005-ben alapították meg a Večernica Néptáncgyűttest, így lehetőség adódott Sós-kút gazdag tót és magyar néphagyománykincsének tovább élésére. A magyarországi szlovákok táncain kívül természetesen a Kárpát-medence magyar táncaival is készülnek.

A népdal- és néptánc-kincs őrzésén és továbbadásán kívül olyan kedves hagyományokat is életben tartunk, mint az óvodai közösséggel együttműködve a Márton-napi vigadalom.”⁶⁸

7.1 Sós-kúti hagyomány, ami beépült az óvoda hagyományai közé:

Márton nap

„Az óvodások, saját maguk készítette / díszítette lámpásaikkal, csoportonként felsorakoznak családjaik és nevelőik társaságában, és énekelve-mondókázva elindulnak kis kerülővel a Kúria felé. Az őszbúcsúztató-télköszöntő vigasság az óvodából indul. A vonulókat a Kúriában kisebb vigasság: eszem-iszom, közös játék, táncház valamint kézműveskedés várja.

A felvonulás dalai:

Hatan vannak (16. ábra)

Száz liba egy sorba (17. ábra)

Egyél libám (18. ábra)

Siess libám (19. ábra)

Héja, héja (20. ábra)

Rétibe és kapiba (21. ábra)

Elhajtanám a libám (22. ábra)

Gyertek haza ludaim

Mondókák, amiket szintén a felvonulás közben mondunk. Olykor a csoportok egymásnak, szinte felelgetve mondják ezeket a rímeket, miközben az egyenletes lüktetésre hangsúlyosabban lépnek.:

Elesett a lúd a jégen, majd felkel a jövő héten.

Liba mondja, gi-gá-gá, Elmegyek én világgá.

Egy-petty, libapetty, Terád jut a huszonegy.

Gá, gá, gá, megy a liba világgá, A gazdája nem szereti, Búzaszemet nem ad neki.

Paradicsom, paprika, Papucsban jár a liba.

⁶⁸ (31)

Egy, kettő, ha, Galagonya fa, Aki úszik, le nem bukik, Az lesz a liba!

Réce ruca (23. ábra)

De mi is ez a Márton nap?

A legenda szerint Szent Márton a római császár katonájaként szolgált, járőrszolgálatból hazatérőben találkozott egy szegény, éhező, didergő koldussal, így a hideg téli estén odaadta meleg köpenyének felét a nélkülöző koldusnak. Aznap éjszaka álmában megjelent Jézus a koldus alakjában. Innentől kezdve nem a hadsereget, hanem Istent szolgált, megkeresztelkedett. Misszionáriusként sok jót cselekedett. Jóságáról még életében legendák keringtek, püspökké akarták szentelni. A monda szerint mikor ennek híret vette, az érte jövő küldöttek elől nagy alázatosságában a ludak óljába bújt. A szárnyasok azonban gágogásukkal, szárnyuk verdesésével elárulták Márton rejtekhelyét. Mártont 371-ben püspökké szentelték és haláláig segítette a rászorulókat.”⁶⁹ „A későbbiekben szentté avatták s neve napján megemlékeznek jótetteiről. Napjainkban a köpeny kettévágását egy sütemény kettétörése jelképezi, amit megosztunk valakivel a felebaráti szeretet jeleként.”⁷⁰

„Egy másik változat szerint, ez a hagyomány a római időkre nyúlik vissza. November 11-e a naptárban ősidők óta a téli évnegyed kezdő napja: megkóstolták az új bort és az új termés is kitartott bőven, így nagy eszem-iszomot tartottak. A rómaiak az orvosistent ünnepelték ilyenkor, s ludat öltek, amely a hadisten, Mars szent madara volt. A keresztény naptárban is ez alapján kapott helyet: a lúd római neve “avis Martis” (Mars isten madara); régi szófejtéssel „Márton madara”-ként ünnepelték, így nem kellett eltérni a lúdlakomák évnegyedkezdő római szokásától. A Márton-napi liba-lakomáról szóló első írásos beszámoló 1171-ből származik. Szent Márton napja jelentette a paraszti év végét, a népszokás szerint és kezdetét vette a természet téli pihenő időszaka. A cselédek ilyenkor kapták meg évi bérüket és hozzá ráadásként egy libát.”⁷¹

„Az ős beálltával az istállóba kerültek a Szt. György napkor, április 24-én legelőre hajtott jószágok. A pásztorok házról-házra jártak köszöntőt mondani, amiért a házigazdák megajándékozták őket. A hagyomány szerint ilyenkor nem volt szabad takarítani, mosni, teregetni, mert ez a jószág pusztulását okozta. Az egyházi hagyományok szerint Márton napja az ún. Kisfarsang idejére esik, ami a lakodalmak, pásztorünnepek, és bálók ideje volt. Ez az

⁶⁹ (Kolonits 2019/12: 8)

⁷⁰ (Aigner 2020/12: 12–13)

⁷¹ (Kolonits 2019/12: 8)

időszak Katalin nappal (november 25.) zárult le. Mint minden jeles naphoz, e naphoz is kapcsolódnak népmondások, időjárásjósló praktikák és megfigyelések is”⁷²

„Szent Mártonnak ünnepén, égő lámpást viszek én, Világítson mindig minekünk, ahol járunk, hova megyünk...”

„Az ünnepre való készülődés az óvodában, már akár hetekkel előbb megkezdődik. A gyerekek lámpásokat készítenek („melynek fénye a szeretet és a jó cselekedetek szimbóluma”⁷³) A gyerekeknek elmesélik Szt. Márton legendáját a ludakkal, és a nagyobbak már el is játsszák, dramatizálják. „Az alkalomhoz illő énekeket, mondókákat és őszi verseket tanulnak, valamint játékos és utánzó mozgások is előtérbe kerülnek, mint lovaglás, liba járás és libás futójátékok.”⁷⁴

„A Szt. Márton témahét célja az óvodában, hogy a gyerekek tapasztalják meg, hogy voltak és vannak olyan emberek, akiket példaképünké választhatunk. Vegyék észre, ha valakinek segítségre van szüksége, ismerjék meg az ajándékozás örömét, éljék át az összetartozás és a megosztás csodálatos érzését, tapasztalják meg, hogy jó érzés együtt lenni.”⁷⁵ Ismerjék meg eme csodás ünnepnek a lényegét, okát és hagyományait. Ha gyermekként minden évben részt vesznek ezen a hagyományos ünnepen, akkor kialakul az igényük rá, és már a saját gyermekeiknek is át tudják adni.

„Szt. Martin alakja nagy hatással lehet a gyerekekre, különösen a fiúkra, ők szívesen játszanak katonásdit, képzeletben magukra öltik a hős szerepét. A dramatikus játékokban beleélik magukat a szerepükbe, ezáltal azonosulni tudnak vele, és elsajátíthatják a helyes magatartásformákat, fejlődik a személyiségük, anyanyelvi és kommunikációs képességeik. Eme népszokás során a dramatikus játékok célja nemcsak a szerepeltetés, hanem a közösségi magatartás kialakítása is, és az érzelmi nevelés. A legenda révén az óvodások egy olyan katonát ismerhetnek meg, akire nem a kegyetlenkedés a jellemző, hanem a segítőkészség, a jószívűség, az emberek iránti szeretet, az empátia. Az óvodás korú gyerekek még nagyon fogékonyak a jóra. Szt. Martin életével, cselekedeteivel példaképül szolgálhat minden ember számára. Az óvodában többféle tevékenységformákat kínálva, közös élményekkel gazdagodnak a gyerekek. Az egész heti készülődésben a gyerekek feltöltődtek, az átélt élmények gazdagítják tudásukat, ismereteiket. Az ünnephez kapcsolódó versek, mondókák, énekek gyakorlása, melyeket különböző mozgások, tesznek még vonzóbbá, fejlesztik a memóriát, a szövegértést, valamint a

⁷² (Aigner 2020/12: 12–13)

⁷³ (Aigner 2020/12: 12–13)

⁷⁴ (Aigner 2020/12: 12–13)

⁷⁵ (Aigner 2020/12: 12–13)

ritmusérzék, az egyenletes járást, szem-kéz-láb koordinációját, a türelmet, a monotónia tűrést, a figyelmet. A játékok során népszokások, játékok mélyülnek el, szinte észrevétlenül fejlesztve a gyerekeket.”⁷⁶

„A mondókáknak és a dalnak több közös eleme van: pl a hangsúly, a lüktetés, a ritmus tagoltsága, a szavak kiejtése, a hanglejtés-dallam. A népi mondókák elmondását befolyásolja az a körülmény, az a szokás, amihez kapcsolódik. Ha a szöveghez mozgás tartozik, akkor ez meghatározója annak, hogy a mondókát, negyedenkénti lüktetéssel, vagy szabályos időközökkel kell-e hangsúlyozni, vagy a szöveg értelme szerint lehet mondani. Az énekes népi játékok, dalok, mondókák szövegéből sok olyan kifejezés fordul elő, amelyeket a gyermekek máshonnan nem ismerhetnek meg, így fejlesztik a gyermekek szókincsét. (Pl.: Réti és kapiba stb.) A dalok, mondókák szövege a magyar beszéd törvényszerűségének a megéreztetésére is alkalmasak.

Pl.: az egyes szám második személyű felszólítás gyakorlására (Bújj, bújj zöld ág stb.), vagy a kérdés használat, felhívó jellegű formáinak alkalmazására (pl.: Gyertek haza ludaim stb.), vagy a hely- és időhatározó szavak használatára (pl. kert alatt a ludaim...stb).

A vizuális tevékenység során hangsúlyozott szerepe van a tapintási és látási analízatoroknak, a motorosságnak, a térbeli összefüggések észlelésének, a forma és szín észlelés, a szem-kéz koordinációjának, valamint a testsémának. A környezet megismerését szolgáló tevékenységek során a gyermek apró csodákat fedez fel környezetében, közben fejlődik gondolkodása, nyelvi kifejező képessége, megfigyelőképessége, ok-okozati összefüggések feltárásának képessége, rendszerben való gondolkodás képességének fejlesztése, vagyis általános értelmi képességei.”⁷⁷

„A játékok célja az, hogy a gyerekek jól érezzék magukat benne, s ki nem mondott cél, hogy fejlődjenek, ügyesedjenek. Az eszközkészítés, a kézügyesség pl. játékkészítéskor, a fürgeség, ügyes mozgás, az izmok erősödése, a leleményesség pl. a bújócskázásban az elbújáskor, a szellemi képességek (beszédkészség, memória, kitalálás, önfegyelem stb.) mind fejlődik a különféle játékok játszása közben „⁷⁸

Egy ilyen népszokásra való készülődés az egész óvodai életet átöleli, az összes tevékenységi formát magában foglalja, komplexen fejleszt.

⁷⁶ (Aigner 2020/12: 12–13)

⁷⁷ (32)

⁷⁸ (33)

7.2 Sóskúti hagyomány, ami beépült az óvoda hagyományai közé: Tavaszi villőzés / kiszérés / morénázás

„A kiszérés talán a legnépszerűbb télűző szokás, melynek keretén belül egy szalmabábot körbehordoznak a faluban, majd kivonulnak vele a lányok a falu végére énekszóval, és ott a folyóba vetik, vagy elégetik. A kisé többnyire menyecskének öltöztetett szalmabáb, mely a telet, a hideget, a rontást, a betegséget, a félelmet, tehát úgy általában a rossz dolgokat jelképezi.”⁷⁹

„Dramatikus szokások egyike, amit kiséhajításnak is szoktak nevezni. A magyar falvakban erre virágvasárnap, a szlovákokban egy héttel előbb, feketevasárnap /smrtná nedel’a/ került sor. A dramatikus játék végén a báb szalmájából húztak egy csomót a lányok, amit vízbe dobtak szerelmi jóslás céljából. Akié elúszott, az korán férjhez ment.”⁸⁰

„A morénázás az egyik legősibb, szláv eredetű szokás, gyökerei azokba az időkbe nyúlnak vissza, amikor még az emberek hittek abban, hogy a természetet uraló természetfeletti erők cselekvéseit, az évszakok változását is befolyásolni lehet. A Moréna égetésének leggyakoribb időpontja Fekete vasárnap (két héttel húsvét előtt).”⁸¹

„A villőzés fő kelléke a különböző nagyságú villó ág, melyet felszalagoznak.

Ahol a két szokás, (a kisé kivitele és a villó behozatala összekötődött), ott önként adódik a feltételezés, hogy a tél kivitelét, illetve a tavasz behozatalát jelképezik.”⁸²

Így van ez a Dimbes-Dombos Óvodában is.

„A gyerekekkel közösen elkészítjük a szalmabábot, amit újságpapírral is kipótolunk. Kis papírkákra felrajzoljuk, hogy ki milyen félelmétől szeretne megszabadulni, (vagy a bábu fülébe súgjuk), majd ezeket a báb nyakába akasztjuk. Az óvoda udvarát körbejárjuk énekszóval, csörgő-zörgő hangszerekkel kísérve, amit magunk készítünk. Ezzel a zörgéssel, a gonoszt, a rosszat, a bajt, a telet űzik el”⁸³. Ezek a zörgések a ritmusérzékét fejlesztik, izgalmas játékhelyzetbe illesztve. Fejlődik többek között a közösségi érzésük is. A hangszerek az egyenletes lüktetést biztosítják. Az óvónő vezette kígyóvonalban haladnak olykor a gyerekek.

⁷⁹ (34)

⁸⁰ (Csáky 2015)

⁸¹ (35)

⁸² (Fábián 2016)

⁸³ (36)

„Majd a nagycsoportosok segítségével, akik összegyűjtik az ágakat gallyakat, az óvónők tüzet raknak és azon elégetik a bábót énekek, versek kíséretében.”⁸⁴

„Kisze, kisze szalmából perzselődj a lángoktól, vörös táncban hamvadj el, nekünk most már tavasz kell!”

A következő mondókával a tempóérezkeltetést fejlesztjük. Először lassan járunk a kijelölt tűzrakó hely körül, és hozzá dobolunk, majd gyorsan.

„Maskarások, bolondok, Rázzátok a kolompot: Takarodjon el a tél! Örvendezzen, aki él.

(Sarkady Sándor : Farsang (részlet))”

Illetve a másik részlet:

„Jöjjön a tavasz vesszen a tél.”

Itt a hallásfejlesztés figyelhető meg, hiszen először halkán, majd hangosan, és végül egyre hangosabban mondjuk a versrészletet. Nagyon ügyelünk arra, hogy tempóváltást ne alkalmazzunk, csak hangerőváltást. A nagyobbak ekkor már a mondóka ritmusát ütik / rázzák, sőt vannak, akik helyben járnak a mondókára. A télkergetés során különböző zörejangokat figyeltetünk meg a gyerekekkel, hiszen minden csoport más-más „hangszert” készít, de előkerülnek a ritmus hangszerek is. Ezeket később akár csukott szemmel is fel tudják ismerni a gyerekek. A „hangszerek” készítése közben fejlődik finommotorikájuk, esztétikai érzékük.

„Ezután következik a „tavasz behozatala”, a villózás, a „zöld ág” hordás. A zöld ágra, a tavasz friss színéből szalagokat kötözünk fel, vagy krepp papír csíkokat, tavaszt csalogatót énekelve.”^{85 86 87}eljátszva.

Tüzet viszek (24. ábra)

Bújj, bújj (25. ábra)

Süss fel nap, Szent György nap

„A dalok éneklése során legjobban az éneklési készség fejlődik, hiszen a gyermek utánzási vágyán alapul. A dalok tanítása óvodás korban hallás után történik. A gyerekek szeretnek együtt énekelni, játszani és ezt a kedvet erősítjük itt a hagyomány segítségével.

Hallásfejlesztés alapja az aktív éneklés. Figyelmet fordítunk a tiszta éneklésre, a pontos szövegkiejtésre és a szabályok betartására, támogatva a leleményes gyermeki ötleteket is. Fejleszthetjük közben a gyermekek testtartását, fejtartást, tekintetet-arcjátékot, a játékoknál az egyenletes járást, kaputartásnál a zárt lábakat stb. is.”⁸⁸ „Képessé válnak a gyerekek ezen

⁸⁴ (37)

⁸⁵ (38)

⁸⁶ (Fábián 2016)

⁸⁷ (Lipótné Horák 2013)

⁸⁸ (Forrai 1977: 72–76)

népszokás keretében a környezetük és annak hangjainak megfigyelésére. Az alkalmazott mondókákkal fejlesztjük a zenei ízlésüket, az esztétikai fogékonyságukat. A népi játékok során a hagyományok ápolása a nagymozgások, egyensúlyérzék és a testséma fejlesztése is megtörténik. A gyerekek képessé válnak testük koordinációjára, a személyi zónájuk alakítására. Az együtt játszás során fejlődik a téri tájékozódásuk, a közösségi érzésük, együttműködési képességük illetve a táncokkal a mozgáskultúrájuk is fejleszthető. Ügyelünk arra, hogy a gyerekek egyéni szükségleteit mindig figyelemmel kövessük és megfelelően differenciáltan nyújtunk segítséget.”^{89 90}

A gyerekekben megvan az a képesség, hogy beleélje magát, a játékba, közben fejlődik a személyisége, anyanyelvi és kommunikációs képessége. A közösségi magatartás kialakításában is nagyon fontosak ezek a játékok és nagy hatással vannak az érzelmi nevelésre is. „A dramatikus játékok egyik csoportja a természetes csoportalakító játékok, a csoportos énekes népi játékok.”⁹¹ „A báb, a bábu, a baba megjelenése sajátos vonzerővel bír óvodás korban és komplex módon hat a gyerekekre. Olyan pozitív erejük van, mint az önbizalom növelése, a feloldódás, közösségi élmény, fantázia stb.”⁹², ami a népszokások felelevenítésében is megfigyelhető.

Lehetőség adódik a dalokkal, mondókákkal bemutatni, megfigyeltetni, gyakoroltatni a halk és hangos közötti különbséget, a magas-mély érzékeltetését. Zenehallgatási készség fejlesztése is megtörténik amikor bemutatjuk a dalokat. „A mondókák során a játék és a mozgás együtt él. A ritmusérzék, az egyenletes lüktetés fejleszthető a legjobban, a hozzájuk kapcsolódó játékos mozdulatokkal. Ügyelnünk kell a tempótartásra is, amit elsősorban a mondókáknál tudunk játékosan megjeleníteni, de a daloknál is alkalmazható. A tél kergetésénél a tempóváltást is tudjuk érzékeltetni akár mondókáról, akár dalról van szó.”

⁸⁹ (Forrai 1977)

⁹⁰ (39)

⁹¹ (Dankó 2000:169–181)

⁹² (Dankó 2000:169–181)

8. Kutatások feldolgozása

A kutatásom fő célja az volt, hogy kiderítsem, hogy manapság ismernek-e az emberek népi gyermekjátékokat és ha igen, milyen típusúakat.

Mindezek kiderítésére, kérdőívet állítottam össze a Google Űrlap segítségével (26. ábra), amit különböző online platformra tettem fel. Elsődlegesen a szülőket céloztam meg, így a jelenlegi illetve a volt tanítványaim, csoportjaim családait invitáltam válaszadásra. A saját családomat és az ismeretségi körömet, kollégáimat is bevontam a kérdőív kitöltésébe, terjesztésébe, főleg azokat, akiknek van/vannak gyermekei.

A kérdőívben alkalmaztam zárt kérdéseket (alternatív-egyválaszos, szelektív/feleletválasztós-többválaszos) és nyílt kérdéseket is, ahol lehetőségük volt a megkérdezetteknek a saját szavaikkal válaszolni. A kérdőívet 2021. október 03. és 2021. december 21. között 327 ember töltötte ki.

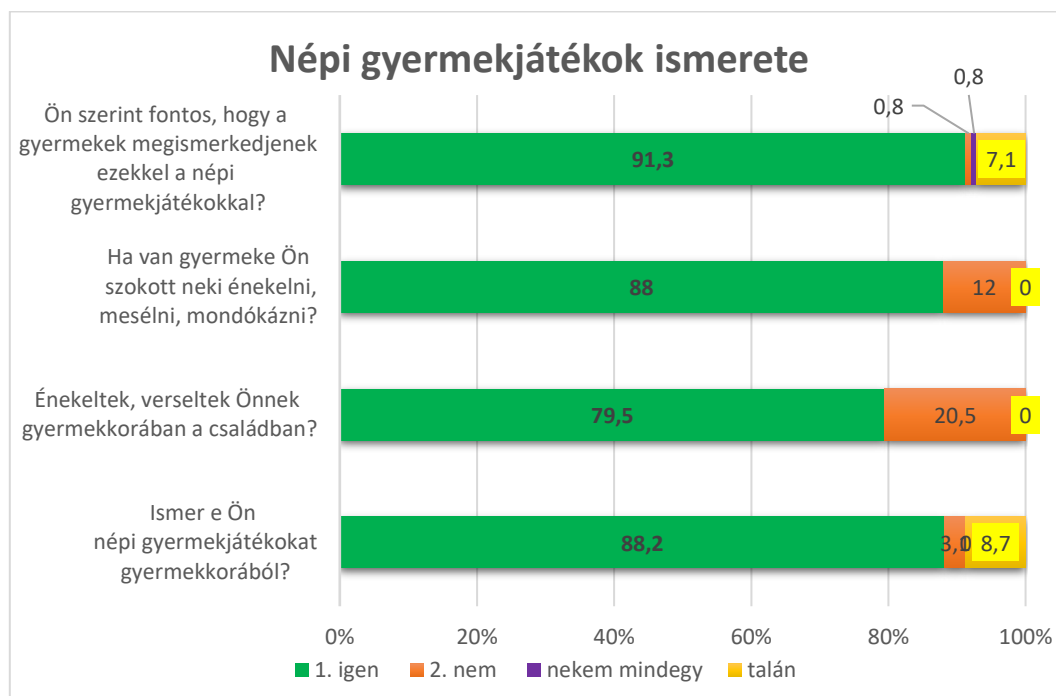
A kérdőívem összeállítása kapcsán az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

-feltételeztem, hogy a megkérdezett személyek a népi gyermekjátékok fogalmával tisztában vannak és ismernek népi gyermekjátékokat.

-úgy gondoltam, hogy ezekkel az emberek nagy többsége az óvodában, kisebb része a családban találkozott először.

-végül pedig, úgy véltem, hogy a futó - fogójátékok a legismertebbek.

Nézzük az első feltevésemet, a népi gyermekjátékok ismeretét.

1. diagram

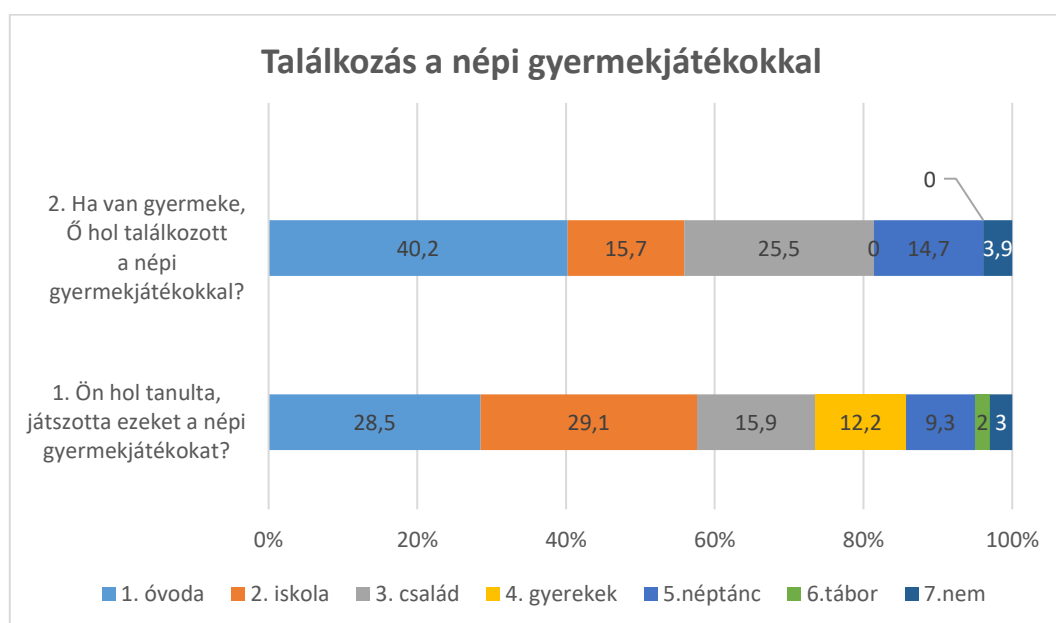
Az 1. diagrammon feltüntetett adatokból kitűnik, hogy a megkérdezettek 88,2%-a ismer népi gyermekjátékokat, 3 % válaszolta, hogy nem ismer ilyen játékokat és bizonytalan volt 8,7 %. A válaszolók közül 79,5 % már a családban megismerkedett dalokkal, mondókákkal, népi gyermekjátékokkal, és csupán 20,5% nem találkozott a családi nevelés során ilyennel. Az is kiderült a kutatásomból, hogy a kérdezettek 91,5 %-a igenis fontosnak tartja, hogy a gyermekek megismerkedjenek ezekkel a népi gyermekjátékokkal, és csupán a válaszadók 0,8%-a mondja, hogy nem kellenek ezek a gyermekjátékok, bizonytalan 7,9 %.

A kérdőívemre 90,6 %-ban nők és 9,4 %-ban férfiak válaszoltak.

Az életkori eloszlás ismerete is fontos szerintem egy ilyen kérdőív értelmezésénél. Legtöbbször 38-50 év közöttiek válaszoltak, (47,2 %), míg a legkevesebben a 20 év alattiak voltak, 2,4 %. 20-35 év közötti 24,4 %, 51-65 év közötti 18,9 %, 65 év fölötti 7,1 %) Saját gyermeke a kérdőívemet kitöltők közül 83,3 százaléknak volt. Így már érthető volt számomra, hogy miért nem énekel, versel mindenki a gyermekének, pedig fontosnak tartja, hogy a gyerekek megismerkedjenek a népi gyermekjátékokkal.

Feltételezésem, hogy népi gyermekjátékokat mindenki ismer, beigazolódott a kérdőíves kutatásom válaszadói alapján.

Második feltevésem az volt, hogy ezekkel a népi gyermekjátékokkal főleg óvodában ismerkednek meg az emberek először.

2. diagram

Itt is többféle választ kaptam. Először a kérdőívet kitöltők személyes tapasztalatára kérdeztem rá. Ez látható a 2.diagram ábráján.

A megkérdezettek 29,1 %-a az iskolát, és főleg az alsó tagozatot, jelölte meg, hogy ott tanulta, játszotta a népi gyermekjátékokat először. 28,5 % az óvodát nevezte meg, 15,9 % az otthont (a családot), a nagyszülőket említette, akiktől tanulta ezeket a játékokat. 12,2 % a nagyobb gyerektársakat említette, 9,3 % néptánc csoportokat, 2 % pedig a táborokat, és 3 százalékuk azt állította, hogy nem tanult ilyen játékokat, így nem tud erre a kérdésre válaszolni. Ez utóbbi állítás megegyezett a korábban vizsgált kérdés százalékával, hogy ismer-e Ön népi gyermekjátékokat. Talán azért nem ismert, mert nem is tanult ilyeneket. A személyes tapasztalatnál, az iskola megelőzte az óvodát, ahol először találkoztak népi gyermekjátékokkal a válaszadók. Ennek oka, szerintem az életkoruk miatt volt, hiszen 79,5 százalékuk 36 év feletti. Amikor ők jártak iskolába több lehetőség volt a közös játékra, kirándulásra, táborozásra.

Másodszorra arra voltam kíváncsi, hogy a válaszolók gyermekeinél mi figyelhető meg. Itt érdekes arányok alakultak. A kitöltők gyermekei többségében az óvodában ismerkedtek meg a népi gyermekjátékokkal. Ez egyrészt következhet abból is, hogy többségüknek zömében óvodáskorú gyermeke van, de abból is, hogy az egyre növekvő tananyag, egyre több kötelező tantárgy miatt, már nincs ideje a tanároknak, tanítóknak ezekkel a népi játékokkal foglalkozni.

Nincs idő ezeket a játékokat megtanítani és játszani. Gyorsabb lett az élet. Míg a felnőtteknél az óvoda és iskola szerepe a népi gyermekjátékoknál szinte azonos volt, így a mostani gyerekeknél a főszerep az óvodáé. Az óvoda mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a néptánc órák, a hagyományörző foglalkozások, az ilyen játékok megismertetésében, megtanításában.

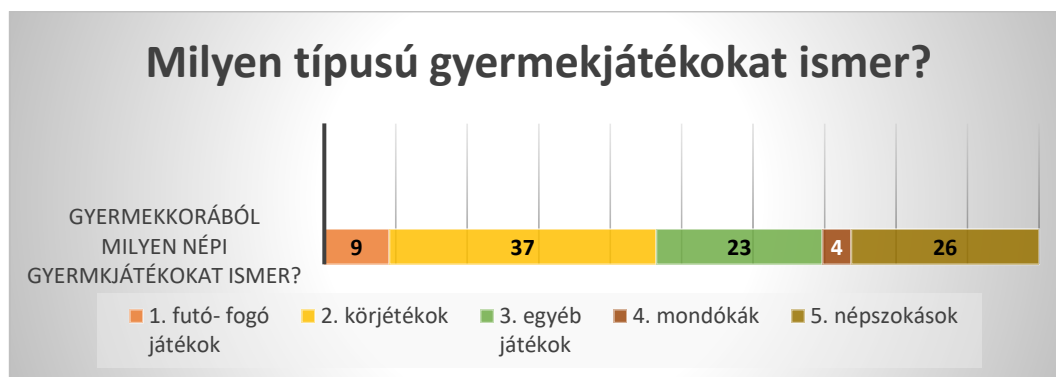
A táborok ebben a felmérésben már nem is jelentek meg. Mert milyenek is a mai táborok? Angol, királynős, tánc, kreatív, karate, úszó, kézműves stb. (Ezekbe sajnos nem igazán fér bele a néptánc, a népi játék). Nincs igény ilyen „régies”, „elavult” dolgokra. Ezek nem vonzzák a jelentkezőket.

Szintén nem jelent meg a válaszok között, hogy nagyobb gyerekektől ismerték meg a népi játékokat. Egyrészt azért, mivel szülők válaszoltak erre a kérdésre, illetve azért, mivel egyre kevesebbet játszanak a gyerekek. Régebben a gyerekek a játszótéren „bandáztak”, együtt mentek iskolába. Egyre kevesebbet látunk olyan alsós korú iskolás gyereket/gyerekeket, akik egyedül, a társaikkal lennének pl. a játszótéren, még az iskolába is többségében a szüleik viszik a gyerekeket autóval. Illetve a digitális oktatás sem segíti, valamint a sok külön óra mellett sincs lehetőség, hogy ilyen csoportosulások létrejöjjenek. Idejük, lehetőségük, de igényük sincs annyi a gyermekeknek, mint régen. Sajnos egyre többször az a közös játék a gyermekek számára, hogy ki – ki a saját otthonában ülve, egy közös virtuális világot hoz létre. A szülők egyre gyakrabban annyira féltik a gyermekeiket, hogy túlzásba is viszik. Féltik attól, hogy kiengedjék a kertbe, hogy sarazzanak vagy éppen fára másszanak stb. De óvják attól is hogy, kipróbáljanak, megfogjanak valamit, mert elesik, és megüti magát. Így nem csoda, hogy a család, mint tanító közeg egyre nagyobb hangsúlyt kap. Itt azonban nem a nagyszülők a fő tanítók, hanem főleg az édesanya. Úgy gondolom, hogy nem látják reálisan gyermekeiket.

Így a második megállapításom csak részben igazolódott be.

A válaszok kiértékelése közben arra jöttem rá, hogy figyelmen kívül hagytam jó pár tényezőt. (Mint például a válaszadók életkorát, nemét, gyermekei számát/életkorát, iskolázottságát stb.) Úgy gondolom, hogy a kérdőívem kérdéseit még ki kellene egészíteni, hogy átfogóbb képet kapjunk ebben a témában. Ezért úgy módosítanék, hogy egyrészt a megkérdezettek családi/személyes állapotára több, konkrétabb kérdést tennék fel, aminek segítségével a gyermekek nemére, számára, családjukkal való kapcsolatára, illetve délutáni/szabadidős programjaikra is ki tudnék térni. Valamint lehetőséget adnék számukra, hogy a saját szavaikkal fogalmazzák meg, hogy mi is a népi gyermekjáték. Ezáltal világosabbá vált volna mindenki számára, hogy ki hogy értelmezi ezt a fogalmat. Hangsúlyozni szeretném, hogy a pontosabb megállapításokhoz bővebb és konkrétabb felmérés szükséges. Erre viszont dolgozatom keretében most nem adódott lehetőségem.

Harmadik hipotézisem az volt, hogy a futó,-fogójátékokat ismerik inkább a gyermekjátékok közül.

3. diagram

A kérdésemre, hogy milyen népi gyermekjátékokat ismer, a 3. diagrammon feltüntetett adatokból látszik, hogy legtöbben, (37 %) különböző körjátékokat soroltak, népszokásokat említettek 26 % (pünkösddőlés, locsolkodás, betlehemezés, sibálás stb.), 23 % pedig egyéb népi játékot nevezett meg (pl. fakutya, karikázó, golyós, ugrálós stb.) és csak 9 %-uk sorolt futó-fogó játékokat (Adj király katonát a legtöbben), 4% pedig mondókákat, sorolókat, kiolvasókat írtak.

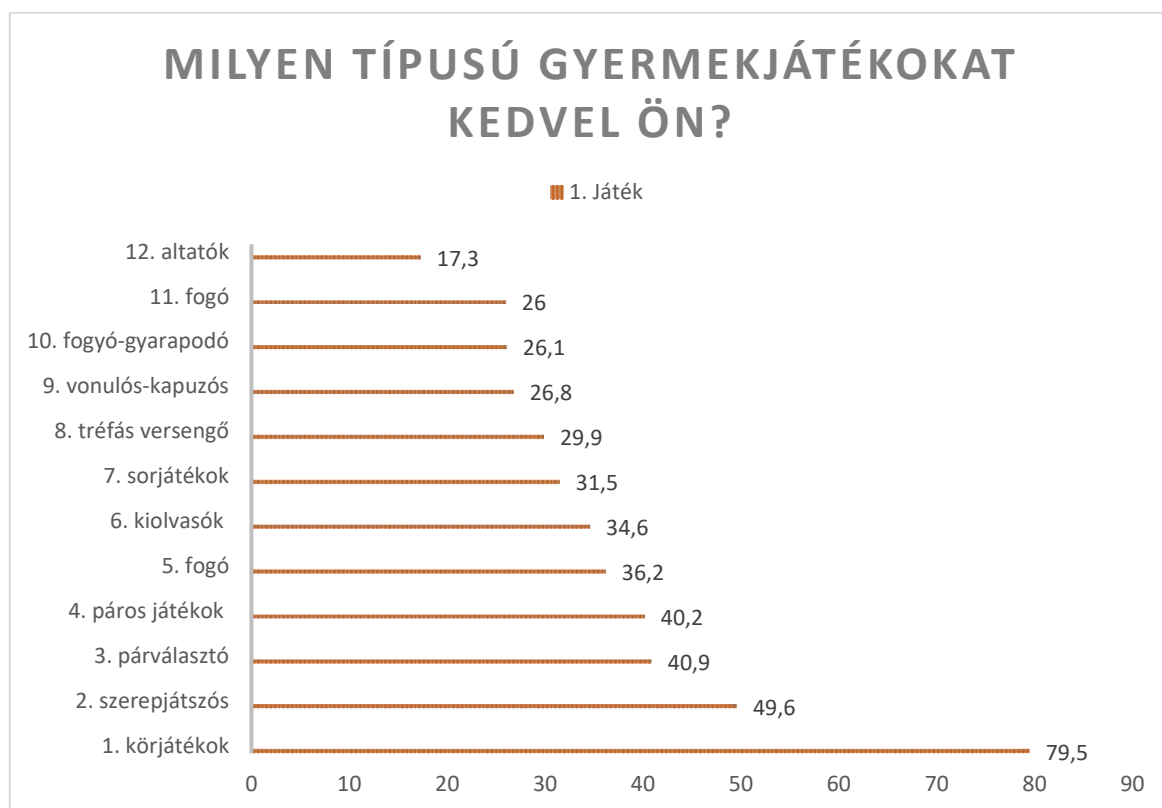
Rá kellett döbbernem, hogy a dalok jobban, tovább megmaradnak az emberek emlékezetekben, mint egy futó játék szabálya. A körjátékok elsőségét magyarázza még, a dolgozatomban már korábban leírt tény is, amit Dr. Lázár Katalin is említett munkájában, hogy „a gyermekekkel megismertetett népi játékok céljaként kezdetben egyedül a zenei nevelést emelték ki. Így a népi játékok közül elsősorban az énekes körjátékokat tanulják a kicsik az óvodában, ezért aztán ha azt hallják az emberek, hogy „népi játék”, többségüknek a Fehér liliomszál vagy a Hajlik a meggyfa jut eszükbe.”⁹³

A kérdőívemben feltettem kérdésnek, hogy milyen típusú gyermekjátékot kedvel/kedvelt a válaszadó.

A 4. diagram adatai megmutatták számomra, hogy se a futó, se a fogó játékok nem szerepelnek az első helyen. A korábbi magyarázataimat még azzal egészíteném ki, hogy a kérdőívet kitöltők életkorát is figyelembe kell venni. Azokat a játékokat kedvelik az emberek, amit régebben sokat játszottak, esetleg játszanak ma is, és természetes volt benne sikerélményük. Az életkorok alapján szívesebben játszanak körjátékot, mint pl. futó játékot,

⁹³ (40)

illetve ahhoz a korosztályhoz tartoznak többségében, akik inkább körjátékokat tanultak az óvodában. Természetesen, ha elfogadjuk Dr. Lázár Katalin gondolatait.

4. diagram

Megállapíthatóvá válik, hogy az adott hipotézis, miszerint futó-fogó játékot ismernek többet nem bizonyult igaznak. Ezt bizonyítja a 4.diagram.

A kérdőívemre kapott válaszok igazolták, bebizonyították, hogy van jelene a néphagyományoknak, népi gyermekjátékoknak a mai korban. Kutatásomat egy idézettel zárnám: „Teljes átélés, derűs jókedv, fesztelen légkör szükséges a jó játékhoz.”⁹⁴ - vallja Karlócai Marianne.

⁹⁴ (Karlócai 1987: 710)

9. Összegzés

A dolgozatomban kitértem az óvodai zenei nevelés fontosságára, az azt meghatározó kodályi elvekre. Bemutattam, mik is az énekes gyermekjátékok, hogyan lehet csoportosítani, és hogy milyen területeket fejleszthetnek. Végig vettem Sóskút és a szlovákok kapcsolatát. Megvizsgáltam, hogy ezek a sóskúti hagyományok, hogy jelennek meg az óvoda életében és arra jutottam, hogy a (dalos) játékok szinte észrevétlenül fejlesztenek készségeket, képességeket. Kérdőívem segítségével felmértem többek között, hogy milyen népi gyermekjátékokat ismernek a válaszadók, összegyűjtöttem, hogy ki, hol találkozott először ilyen játékokkal. A kérdéseimre kapott válaszok kielemezése után az adatok azt bizonyították, hogy van létjogosultsága a népi, hagyományos gyermekjátékoknak, amelyek segítségével a gyerekek játékosan fejlődhetnek. Bizonyítottam, hogy ezen játékok megismerésének egyik első színtere, az óvoda.

Az új ötletekre, elméletekre és gyakorlatokra is szükség van tehát, de a hagyományörzés, a népi kultúra átadása sem maradhat ki. Ezért Tamásiné Dsupin Borbála gondolatával, folytatnám, amivel én is azonosulni tudok, hogy „a 3–7 éves gyermekek nevelésébe be kell építeni mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy a folklór az óvodások számára megőrzésre méltónak tart.”⁹⁵

A játékok során számtalan fejlődésen mennek keresztül a gyermekek. A népi gyermekdalok, mondókák lüktetése, segítheti későbbiekben az olvasást, a szótagolást, ezzel megalapozva a nyelvtan / helyesírás lényegét. A dalok ritmusa, az ismétlődés, a sorrendiség a matematika, az összefüggések megláttatását segíti. A népi gyermekjátékok az óvodában minden foglalkozáson alkalmazhatóak. Akár a külső világ tevékeny megismeréséről van szó, ahol a természet változásaira hívjuk fel a gyermekek figyelmét, vagy az év gazdasági eseményeit követjük végig. Mozgásfejlesztés során is számos játék megjelenik, amikor is különböző lépésformákat, tánclépéseket használva különböző alakzatokat hozunk létre. De említhetjük a mese-vers és kézműves foglalkozásokat is, ahol többek között a ráhangolódást, az előkészítést is segíthetik ezek a játékok. De nem hagyhatjuk ki a zenei nevelést sem a felsorolásból, ahol a játékok sokaságát használhatjuk fel. Ezek a népi hagyományokon alapuló

⁹⁵(Tamásiné Dsupin 2010: 49 –60)

játékok alkalmasak arra, hogy az adott témát, a lehető legtöbb oldalról közelítsék meg és nyújtsanak a gyermekek számára ismereteket, életre szóló élményeket.⁹⁶

A hagyományok felhasználásával, az évek-évtizedek alapján kialakult értékekre építve lehet újat alkotni, A zenei nevelés területén erre alkalmas eszközök a népi dalos gyermekjátékok. Szerintem a néphagyományok kihagyásával szegényebb és unalmasabb lenne az óvodai nevelés. A népi játékok segítségével észrevétlenül fejleszthetjük a gyerekeket, és ismertethetjük meg velük pl. a környezetüket, a természetet.

Dolgozatomnak az volt a célja, hogy ráirányítsam a figyelmet a dalosjátékokra és hasznosságukra. Ne elavult, ősi dologként tekintsenek rájuk, ami a mai kor gyermekének nem nyújt semmi hasznosat, mondhatni semmire sem jó. Ezért igyekeztem bebizonyítani, hogy mennyi területen fejlesztheti a gyermekeket, ha ügyesen és jól használjuk őket. A kutatáshoz használt kérdőívem kitöltésben az óvodai szülők is részt vettek, akik közül néhányan érdeklődve hallgatták okfejtésemet, és kérték, hogy elolvashassák a munkámat, ha elkészül. A dolgozatomat a családom tagjai közül is néhányan elolvasták. Többek között az egyik unokatestvérem is, akinek tavaly januárban született kisfia, és Ő, a következőket írta nekem: „Noémi, a téma nekem érdekes volt, el is gondolkoztatott, hogy többet kéne Toninak énekelnem.” Ha csak ennyit értem el a dolgozatommal, már akkor is úgy érzem eredményesnek mondhatom abban a tekintetben, hogy felkeltettem az érdeklődést a téma iránt, mások is elgondolkodnak rajta, illetve egyre többet énekelnek, mondókáznak majd a gyerekeknek, a gyerekekkel együtt. Így talán nem süllyednek el teljesen a „felejtés homályában” a népi hagyományok.

Munkámmal tehát azt szerettem volna igazolni, hogy van létjogosultsága ezeknek a játékoknak. Nagy örömet jelent számomra, hogy a népi játékok felkarolására több program is indult, mint például a „Tulipános program”, az „Így tedd rá!” keretén belül, amit az Emberi Erőforrások Minisztériuma is támogat.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

⁹⁶ (Tamásiné Dsupin 2010: 98–99)

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megköszönni a sok türelmet, tanácsot és segítséget konzulensemnek, Aradi Zsoltnak. Valamint a sóskúti Dimbes-Dombos Óvoda vezetőségének, Kovács Károlynénak és Pató Zitának, és óvodai mentoromnak Balázs Lászlónénak segítő támogatásukat. Ezenkívül a családomnak a segítségüket, türelmüket, javaslataikat.

Felhasznált irodalom

Könyv

Ábel Julianna 2018. *Sóskút a 18. századig*. Alföldi Nyomda Zrt. Debrecen.

Ábel Julianna Csernyák Krisztina Jámbor Lászlóné Kalmárné Farkas Magdolna Kondrát Zita Kovács Adél Kovács András Kovács Ferencné Pecsenka Terézia König Ferenc Mátrai Sándor Monostori Endréné Németh Józsefné Papp Istvánné Dr. Újházi Miklós Zalavári Sándor 2017. *Sóskút képes története*. Alföldi Nyomda Zrt. Debrecen.

Balatoni Katalin 2019. *Fordulj vígan koszorú! Rábaközi játékok, mondókák, dalok*, Örökös Stúdió Szolgáltató Bt Kiadó. Budapest.

Balatoni Katalin – Gunszt Andrea – Hortobágyi Ivett 2015. *Így tedd rá! Ünnepek a néphagyományban, hagyományos ünnepek az óvodában és az általános iskola alsó tagozatában* (2.kiadás) Örökös Stúdió Bt. Budapest.

Dankó Ervinné 2000. *Nyelvi-kommunikációs nevelés az óvodában, Óvodapedagógusok, tanítók és szülők könyve a három-hétévesek fejlesztéséhez*. Okker Kiadó. Budapest.

Ecsédi András 1975. *Az óvodai foglalkozások módszertana*. Tankönyvkiadó. Budapest.

Forrai Katalin 1966. *Európai gyermekdalok I. és II.* Zeneműkiadó. Budapest.

Forrai Katalin 1986. *Ének a bölcsődében*. Zeneműkiadó. Budapest.

Forrai Katalin 1977. *Ének az óvodában*. Zeneműkiadó. Budapest.

Forrai Katalin 2020. *Ének az óvodában*. Móra Könyvkiadó. Budapest.

Füzesi Zsuzsa 2003. *Zsipp-zsupp – Gyermekdalok kicsiknek*. Urbis Könyvkiadó. Szentendre.

Karlóciné Kelemen Marianne 1976. *Kisgyermekek játékos könyve*. Medicina Könyvkiadó. Budapest.

Karlócai Marianne 1987. *Komámasszony, hol az olló?* Zeneműnyomda. Budapest.

Kis JenőKis Jenőné 1987. *De jó játék ez gyerekek!* Tankönyvkiadó. Budapest.

Kiss Áron 2000. *Magyar gyermekjátékgyűjtemény.* Holnap Kiadó. Budapest.

Dr. Lázár Katalin 1997. *Népi játékok.* Planétás Kiadó. Budapest:

Mátrai Sándor 2018. *Dombok ölelésében, Sósút.* Kornétás Kiadó. Budapest.

M. Dietrich Helga 1998. *A magyar népi gyermekmondóka sajátosságai.* Budapesti Tanítóképző Főiskola. Budapest.

M. Dietrich Helga 2001. *A magyar népi gyermekdalok sajátosságai.* Elte Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar. Budapest.

Mérei Ferenc V. Binét Ágnes 1985. *Gyermeklélektan.* Gondolat. Budapest.

Németh Józsefné 2019. *Gyermekekertek, tanodák, Sósúton, és Pusztazámoron.* Andreetti Károly Nemesen Érző Szív a Gyermekekért Alapítvány. Sósút.

Ortutay Gyula 1977-1982. *Magyar néprajzi lexikon VI. rész.* Akadémiai Kiadó. Budapest.

Petres Csaba 2007.*Válogatás Tücsök koma, gyere ki című gyűjteményéből: Lipem, lopom a szőlőt. (Gyermekek dalok és játékok óvodásoknak és kisiskolásoknak).* Ábel. Kolozsvár.

Törzsök Béla 1982. *Zenehallgatás az óvodában.* Zeneműkiadó. Budapest.

Folyóiratcikk

Aigner Géza 2020/12. Szent Mártonnak ünnepén égő lámpást viszek én..., *Sóskúti Híradó* – Az önkormányzat ingyenes lapja. 12–13.

Forrai Katalin 2001/5. *Az óvodai élet tevékenységei: Ének, zene énekes játék, Neveljünk zenével! Az értékek megőrzése a zenei nevelés területén, Óvónők kincsestára.* 1–12.

Kolonits Noémi 2019/12. Márton napi lámpás felvonulás, *Sóskúti Híradó* – Az önkormányzat ingyenes lapja. 8.

Dr. Lázár Katalin 2004/04. Az óvodai élet tevékenységei: Játék Gyertek, lányok, játszani! Népi játékok az óvodában *Óvónők kincsestára.* 5–11.

Internetes források

Balatoni Kata: *Így tedd rá! Kárpát-medencei játékok.* (Letöltve 2021. okt. 24.)

Balatoni Kata: *Tulipános program.* <https://tulipanosprogram.hu> (Megtekintve 2021. szept.26.)

Csáky Károly: *A legtávolabb élő népszokásunk egyike, a kiszehajtás,* <https://felvidek.ma/2015/03/a-legtovabb-elo-nepszokasunk-egyike-a-kiszehajtas/> (Megtekintve 2021.szept.26.)

Fábián Kata: *Énekeljünk, mondókázzunk, játsszunk együtt, mert együtt lenni jó!*, <https://kantalinta.blogspot.com/2016/02/tavaszi-unnepkor-kiszezeszoldagjaras.html> (Megtekintve 2021.szept.26.)

Lipótné Horák Valéria: *Kiszézés az óvodában,* www.helytortenet-babolna.hu/news.php?extend.18 (Megtekintve 2021.szept.26.)

Magyar néprajz / VI: Népzene néptánc népi játék magyar népi játékok – játéktípusok, <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/vi-nepzene-neptanc-nepi-jatek-8ADD/magyar-nepi-jatekok-9548/> (Megtekintve: 2021. márc. 31.)
<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/vi-nepzene-neptanc-nepi-jatek-8ADD/magyar-nepi-jatekok-9548/jatektipusok-a-jatekok->

rendje-956A/mozgasos-jatekok-95F1/sokfele-vonulas-96A5/ (Megtekintve: 2021. márc. 31.)

Óvodapedagógiai módszertani kézikönyv <https://docplayer.hu/9887107-Ovodapedagogiai-modszertani-kezikonyv.html> (Letöltve 2020.nov.20.)

Tamásiné Dsupin Borbála: *A népi játékok és a mozgás relációja, és funkciója a 3–7 éves gyermekek személyiségfejlődésében*, Debrecen, 2010.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25454/9789513939885.pdf?sequence=1>
(Letöltve 2021.03.15.)

Zalavári Sándor: *Hely – és dűlőnevek Sós-kúton – Mesélő dűlőnevek*,
<http://helyekestortenetek.blogspot.com/2015/04/hely-es-dulonevek-soskuton.html>
(Letöltve 2021.jún.06.)

ZENEÓRA - Népzenei ismeretek - A népdalelemzés szempontjai
<https://www.zeneora.hu/cikkek/nepzenei-ismeretek/a-nepdalelemzes-szempontjai.html>
(Megtekintés:2022.jan.10.)

Szövegen belül számmal történő hivatkozás

(1); (2); (3) Történetek képekkel: *Sós-kút*
<http://tortenetekkepekkel.blogspot.com/2014/06/soskut.html> (Letöltve 2021.jún.06.)

(4) *Sós-kút 2000 társaság*: Rólunk,
<https://soskut2000.hu/rolunk/> (Megtekintve 2021.szept.25.)

(5) *Magyarországi szlovákok*,
<https://emberijogok.kormany.hu/magyarorszagi-szlovakok> (Megtekintve 2021.szept.06.)

(6) *A Pest környéki és Nógrádi szlovákok*,
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/altalanos/kortanc_sorozat/magyarorszagi_szlovakok/pages/006_pest.htm (Letöltve 2021.jún.03.)

(7) *Sós-kút 2000 társaság*: Rólunk,
<https://soskut2000.hu/rolunk/> (Megtekintve 2021.szept.25.)

(8); (9) (10); (11) *Dimbes-Dombos Óvoda* Pedagógiai programja
<https://www.dimbesdombosovoda.hu> (Letöltve 2021.aug.12.)

- (12); (13) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok felhasználási lehetőségei az oktatásban*, Nepi_jatekok_felhasznalasi_lehetosegei_az_oktatasban_u.pdf (mtak.hu) (Letöltve 2021.jún.06.)
- (14); (15); (16); (17); (18) Magyar Néprajzi Lexikon: *Énekes gyermekjáték, énekes táncos gyermekjáték, énekes játék, dalos játék*, <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-1914.html> (Megtekintve 2021.szept.25.)
- (19); (20); (21) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok felhasználási lehetőségei az oktatásban*, Nepi_jatekok_felhasznalasi_lehetosegei_az_oktatasban_u.pdf (mtak.hu) (Letöltve 2021.jún.06.)
- (22) Dr. Lázár Katalin: *Hagyományaink a népi játékok* (Letöltve 2021.aug.06.)
- (23) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok felhasználási lehetőségei az oktatásban*, Nepi_jatekok_felhasznalasi_lehetosegei_az_oktatasban_u.pdf (mtak.hu) (Letöltve 2021.jún.06.)
- (24) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok tanítása az óvodában* <https://core.ac.uk/download/pdf/148786809.pdf> (Letöltve 2021.jún.06.)
- (25); (26) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok felhasználási lehetőségei az oktatásban*, Nepi_jatekok_felhasznalasi_lehetosegei_az_oktatasban_u.pdf (mtak.hu) (Letöltve 2021.jún.06.)
- (27) Sós-kút 2000 társaság: *Hagyományörzés*, <https://soskut2000.hu/tevekenyseg/hagyomanyorzes/> (Megtekintve 2021.szept.25.)
- (28) *Magyarországi szlovákok*, <https://emberijogok.kormany.hu/magyarorszagi-szlovakok> (Megtekintve 2021.szept.06.)
- (29) *A Pest környéki és Nógrádi szlovákok*, https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/altalanos/kortanc_sorozat/magyarorszagi_szlovakok/pages/006_pest.htm (Letöltve 2021.jún.03.)
- (30); (31) Sós-kút 2000 társaság: *Hagyományörzés*, <https://soskut2000.hu/tevekenyseg/hagyomanyorzes/> (Megtekintve 2021.szept.25.)
- (32) Dr. Katona Krisztina: *Az óvodai élet tevékenységformáinak szerepe a nyeli-kommunikációs nevelésben*.PPT (Letöltve 2021.11.19.)
- (33) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok tanítása az óvodában* <https://core.ac.uk/download/pdf/148786809.pdf> (Letöltve 2021.jún.06.)

- (34) *Kiszézés, villózés – tél kivitele, a tavasz behozatala*,
<https://sarospatak.hu/2015/03/06/kiszezes-villozes-a-tel-kivitele-a-tavasz-behozatala/>
 (Megtekintve 2021.szept.26.)
- (35) *Százan indultunk, aztán lettünk vagy négyszer annyian*, <https://www.kemma.hu/kozelet-komarom-esztergom/2010/03/szazan-indultunk-aztan-lettunk-vagy-negyszer-annyian>
 (Megtekintve 2021.szept.21.)
- (36); (37); (38) *Kiszézés, villózés – tél kivitele, a tavasz behozatala*,
<https://sarospatak.hu/2015/03/06/kiszezes-villozes-a-tel-kivitele-a-tavasz-behozatala/>
 (Megtekintve 2021.szept.26.)
- (39) „Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl” „Módszertani
 kézikönyv óvodapedagógusoknak tavasz-nyár”
https://www.filakovo.sk/documents/projekty/erasmus_daxner/modszertani_kezikonyv_o_vodapedagogusoknak_tavasz-nyar.pdf (Letöltve: 2021. jún. 06.)
 „Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl” „Módszertani
 kézikönyv óvodapedagógusoknak ősz- tél”
https://www.filakovo.sk/documents/projekty/erasmus_daxner/modszertani_kezikonyv_o_vodapedagogusoknak_osz-tel.pdf (Letöltve: 2021. jún. 06.)
- (40) Dr. Lázár Katalin: *Népi játékok felhasználási lehetőségei az oktatásban*,
Nepi_jatekok_felhasznalasi_lehetosegei_az_oktatasban_u.pdf (mtak.hu) (Letöltve
 2021.jún.06.)
- (41) Balatoni Katalin: *Tulipános program, pedagógia és kultúra*. Emberi Erőforrások
 Minisztériuma, Szellemi Örökség Kulturális Jógyakorlat, Így kell járni részprogram,
 2021. (Letöltve 2021. máj.12.)
- (42) Kotta Digitális kottatá, Süss fel nap – DIGITÁLIS KOTTATÁR (digitaliskottatar.hu)
 (Letöltve 2022.jan.14.)
- (43) Kotta: Csemadok » Fecskét látok (Letöltve: 2022.jan.14.)
- (44) Kotta: Gólyát látok - Dalok Online - theisz.hu (Letöltve:2022.jan.14.)
- (45) Kotta. Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet – Dunaszerdahely a CSemadok szakmai
 háttérintézménye, a Felvidéki Magyar Értéktár kezelője, Csemadok Szlovákiai Magyar
 Adatbank, <https://Csemadok> » Lepke, szállj a tenyeremre letöltve 2021.jan.14.)
- (46) (Kotta Csiga biga gyere ki - Dalok Online - theisz.hu)

- (47) Kotta HANGSZERTANULÁS KEZDETEI GYERMEKDALOKKAL (niif.hu)(Letöltve 2022.jan.14.)
- (48) Kotta: Én kis kertet kerteltem - Dalok Online - theisz.hu (Letöltve: 2022.jan.14.)
- (49) Kotta: Lánc, lánc, eszterlánc – Wikipédia (wikipedia.org) (Letöltve: 2022. jan.14.)
- (50) Magyar népdaltípusok példatára [https:// nepzenepeldatar.hu/bongesztes](https://nepzenepeldatar.hu/bongesztes) Magyar népdaltípusok példatára - Böngészés (nepzeneipeldatar.hu) (Letöltve 2021.okt. 24.)
- (51) Kotta: Egyél libám, egyél már (picibaba.hu) (Letöltve: 2022.jan.14.)
- (52) Kotta: Albumarchívum (google.com) (Letöltve 2022.jan.14.)
- (53) Kotta Albumarchívum (google.com) (Letöltve 2022.jan.14.)
- (54) Kotta: Csemadok » Réce, ruca, vadliba) (Letöltve: 2022. jan.14.)
- (55) Kotta: A hegedű reneszánsza a váci főiskolán (parlando.hu) (Letöltve: 2022. jan.14.)
- (56) ZENEÓRA - Népzenei ismeretek - A népdalelemzés szempontjai (zeneora.hu)
(Megtekintés:2022.jan.10.)
- (57) Kotta: Bújj, bújj, zöld ág – Wikipédia (wikipedia.org) második változat (Letöltve: 2022.jan.14.)
- (58) ZENEÓRA - Népzenei ismeretek - A népdalelemzés szempontjai (zeneora.hu)
(Megtekintés:2022.jan.10.)
- (59) Népi dalos gyermekjátékok - Google Űrlapok
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScOwSF9E0yyTpMAsG0Q3arqlCDpUwCfrmAY2RfdiUhTSA6L-Q/viewform?usp=sf_link
<https://forms.gle/RvJGQEkADJWQUdh78>

Melléklet

1. ábra

(Forrai 1977: 170–171)

„Páratlan számmal játszható körjáték. Egy gyermek, a „piros kácsa”, a körön belül jár, a kör mozgásával ellentétes irányban. „Keressen magának”, választ magának valakit a körből, Minden körben álló párt választ, akinek nem jutott, az lesz az új „piros kácsa”. A dal végén, párválasztás után a gyerekek kettesével álljanak a terem szélére, hogy lehessen látni, ki maradt egyedül. Akkor érdekes a játék, ha nemcsak közelálló szomszédok választják egymást, hanem a kör másik oldaláról is és már ének közben figyelik, kit fognak választani, mosolygással, szemmel, fejbólintással jelzik egymásnak előre. A már megfogott párt elengedni, vagy újra választani nem lehet.”⁹⁷

⁹⁷ (Forrai 1977: 170–171)

2. **Ádámnak volt két fia**

Á-dám nak-vol két fi - a se-nem et-tek, se nem it-tak, mindent úgy tet-tek min én.

A fe - jük - kel duc - duc - duc, az új - juk - kal szúr - szúr - szúr.
a ke - zük - kel taps - taps - taps,
a lá - buk - kl dob - dob - dob,

98

2. ábra

(Balatoni 2021: 2)

„A gyerekek ezt a dalt párban, egymással szemben állva éneklék. Megfogják egymás kezét, és jobbra-balra hintáztatják a karjukat. Az „A fejüket ...” résztől elengedik egymás kezét, és először összekocintják, összeérintik a fejüket, majd a szöveget követve tapsolnak, a lábukkal dobbantanak a talajra és végül a mutatóujjuk segítségével megcsiklandozzák egymást.”⁹⁹

⁹⁸ (Balatoni 2021: 2)

⁹⁹ (41)

1. **Katicabogárka** /Felvidék/

Ka - ti - ca bo - gár - ka,
Hét pety - tyes ru - há - ba, rá - szál - lott Ka - ti - ka uj - já - ra.

Ka - ti - ka uj - já - ról méz - é - des vi - rág - ra.

Ott lesz nyu - go - dal - mas jó éj - sza - ká - ja.

100

3. ábra

(Balatoni 2021: 2)

„Ezt a dalt sokféleképpen játszhatjuk. Egyrészt a testrészek gyakorlására is felhasználhatjuk, hiszen a katica mindig a meghatározott ujjra vagy testrészre száll. Másrészt, mindig meghatározhatjuk, hogy hány katicát is várunk, és annyit mutatunk. Harmadrészt, megismerkedhetünk a dal kapcsán a katicával, annak tulajdonságaival, illetve kereshetünk a kertben, az udvaron katicát illetve más bogarat. Megfigyelhetjük a bogarak jellegzetességeit.”¹⁰¹

¹⁰⁰ (Balatoni 2021: 2)

¹⁰¹ (41)

5. **Lázár vedd fel lábodat** /Kalocsa/

Lá - zár vedd fel lá - ba - dat, e - meld fel a ka - ro - dat.

Sej u - gorj a Du - ná - ba. Sej u - gorj a Ti - szá - ba.

Meg is mo - sa - kod - jál, meg is si - ma - kod - jál!

Tö - röl - köz - zél meg az a - rany ken - dő - be!

102

4. ábra

(Balatoni 2021: 4)

„Ezt a dalt a szövegnek megfelelően kell eljátszani. Egy lábon állás, majd a karokat oldalsó középtartásba kell emelni, s így kell a dal többi részét tovább énekelni, mutatni.”¹⁰³

¹⁰² (Balatoni 2021: 4)

¹⁰³ (41)

l-d

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - om, li - li - om,
 Meg - csalt a szí - vem, jól tu - dom, jól tu - dom.

Egy é - le - tem, egy ha - lá - lom, vagy te - tő - led el kell vál - nom,
 É - des ga - lam - bom.

A gyermekek guggolnak, nem fogódznak össze. Két gyermek a guggolók feje fölött kaput tartva körbe jár. „Egy életem”-re megállnak az éppen ott levő két gyermek mögött, és sarkukat felemelve lengenek. A dal végén helyet cserélnek. A lengéskor a sor is feláll.

104

5. ábra

(Petres 2007: 67–68)

Süss fel nap

Süss fel nap! Fé - nyes nap.

Ker - tek a - latt a lu - da - im meg - fagy - nak.

105

6. ábra

(42)

¹⁰⁴ (Petres 2007: 67–68)

¹⁰⁵ (Forrai 1977: 174)
 (42)

7. **Esik az eső** /Vajdaság/

E - sik az e - ső, haj - lik a vesz - sző.
Ha - rag - szik a gaz - da, csak a szép - lá - nyok - ra.
Nem néz a nap - ra,

106

7. ábra
(Balatoni 2021: 5)

Fecs - két lá - tok, szép - lőt há - nyok,
sely - mēt gom - bo - lyí - tok.

107

8. ábra
(43)

Gólyát látok Magyar népdal

Gólyát látok, egy lábon állok. A-ki nem áll egy lábon, számár lesz a nyáron!

108

9. ábra
(44)

¹⁰⁶ (Balatoni 2021: 5)

¹⁰⁷ (Forrai 1977: 228)

(43)

¹⁰⁸ (44)

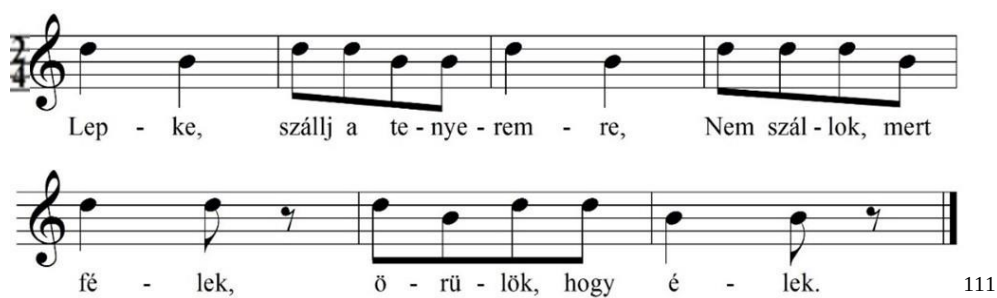

10. ábra

(Balatoni 2021: 4)

„Gólyát látok... Fejlesztési terület: testtudat, szem-kéz koordináció, szövegértés, számfogalom ajánlott korosztály: 0-6 év”¹¹⁰

Lepke

11. ábra

(45)

¹⁰⁹ (Balatoni 2021: 4)

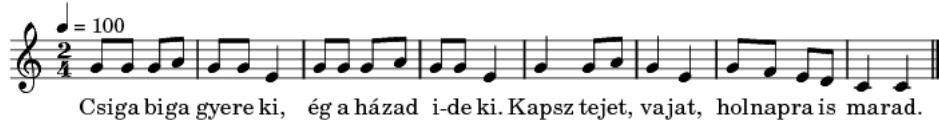
¹¹⁰ (41)

¹¹¹ Forrai 1986: 91)
 (45)

Csiga biga gyere ki

Magyar népdal

Moderato

112

12. ábra

(46)

10.

113

13. ábra

(47)

Én kis kertet kerteltem

Magyar népdal

114

14. ábra

(48)

„A gyermekek körbejárnak, és a „hu!”-nál leguggolnak. guggolva vagy térdelve utánozhatják a szöveget, a végén tapsolnak a „hu”-nál.”¹¹⁵

¹¹² (Forrai 1986: 83)

(46)

¹¹³ (Forrai 1977: 151)

(47)

¹¹⁴ (48)

¹¹⁵ (Forrai 1977: 152)

15. ábra

(49)

„Körbejárnak, mindenki sorra kifordul, amikor a nevét hallja.”¹¹⁷

16. ábra

(Balatoni– Gunszt – Hortobágyi 2015: 36)

„Páratlan számú játékosok játszhatják. A játékosok párban, egymással szemben állnak és egy kört alkotnak. Egy játékos középre megy és énekelnek: Hatan vannak a mi ludaink. Három szürke, három fekete. Gúnár, gúnár, liba, gúnár, gúnár az eleje. Akinek nincs párja, válasszon magának! Ekkor mindenki másik párt keres magának és a középső is arra törekszik, hogy párt találjon. Aki egyedül marad, az megy be a körbe. Vagy, a gyerekek körbe járnak, és a dal végén párt választanak. újra éneklésnél párjukkal táncolnak. akinek nem jut pár, az lesz a gúnár. Ha páros létszámmal játsszuk, a gúnár szerep kimarad és kapcsolhatunk hozzá olyan játékot, amit párban folytatunk.”¹¹⁹

¹¹⁶ (49)

¹¹⁷ (Forrai 1977: 176)

¹¹⁸ (Balatoni– Gunszt – Hortobágyi 2015: 36)

¹¹⁹ (Balatoni– Gunszt – Hortobágyi 2015: 36)

Száz liba egy sorba

17. ábra

(50)

„Száz liba egy sorba mennek a nagy tóra elöl megy a gúnár Jaj de peckesen jár. Száz liba egy sorba

(kígyózó sétalépéssel megyünk, tekergünk, az ismétlésre irányváltás lehet – vagy pedig köralakítás után kéz a kézben lépegetünk, emelt lábakkal)”

18. ábra

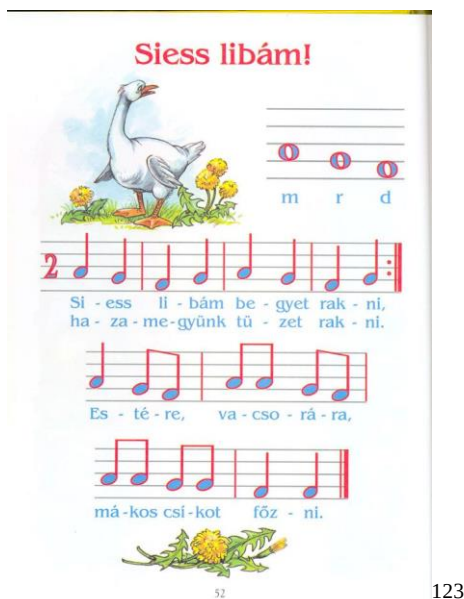
(51)

„Egyenesen körbejárnak. A „hipp, hopp, hopp” három szótagjára fokozatosan leguggolnak.”¹²²

¹²⁰ (50)

¹²¹ (51)

¹²² (Forrai 1977: 162)

123

19. ábra

(52)

„A gyerekek egyenletesen körbejárnak. a dal végén leguggolnak és visszafordulnak, ellenkező irányban haladva énekelik újra a dalt.”¹²⁴

125

20. ábra

(53)

¹²³ (Füzesi 2003: 52)

(52)

¹²⁴ (Forrai 1977: 242)

¹²⁵ (Füzesi 2003: 45)

(53)

Játékok, monoton
Rétbe és Kapiba

Ré - ti - be és Ka - pi - ba, nagy fű - ben jár a li - ba,
 Mond meg é - des gú - ná - rom, lesz e zsi - ba a nyá - ron?
 Lesz, lesz, ha a fe - ne meg nem esz!

Így játszuk! Kéz- vagy vállfogással körbe haladunk. A "Lesz, lesz..." résznél a kör közepe felé ugrunk kétszer helyben tapsolással, majd a "ha a fene..." részre a dallam ritmusának megfelelően tapsolunk, az utolsó szótagra pedig az eddigi menetiránynak ellentétesen ugrunk és indítjuk a játékot tovább, egyre gyorsabb tempóval.

126

21. ábra
 (Balatoni 2019: 40)

$\text{♩} = \text{cca } 136$

1. El - haj - ta-nám a li - bám Ko-má - ro-mig me-zít - láb.
 Még to-vább is el - haj-tom, Ha ja ba-bám még - lá - tom.
 2. Kis kecskő fölmént a zöld fá - ra, Zöld á-gat szakított a szá - já - ba.
 Így babám, úgy babám, így lesz jó, A li-bám a rét-be la - kik jó'.

127

22. ábra
 (Balatoni – Gunszt – Hortobágyi: 2015: 37)

¹²⁶ (Balatoni 2019: 40)

¹²⁷ (Balatoni – Gunszt – Hortobágyi: 2015: 37)

Ré - ce, ru - ca, vad - li - ba,
 Jöj - je - nek a lag - zi - ba.
 Kést, ka - na - lat hoz - za - nak,
 Hogy é - hen ne hal - ja - nak.

Ha jön - nek, lesz - nek,
 Ha hoz - nak, esz - nek.

128

23. ábra

(54)

„A gyerekek hátratett kézzel körbeállnak. Egy gyerek a körön kívül zsebkendővel csapkodja a többiek vállát vagy kezét. Végül, akinek a kezébe nyomja a zsebkendőt, az kergeti meg őt, míg a helyébe nem áll.”¹²⁹

Tű-zet vi-szek, nem lát-já-tok? Ki-ég a ru-há-tok.
 Ha lát-ná-tok, ol-ta-ná-tok.

24. ábra

(55)

Mi több kört alakítunk ki az udvaron, hogy több gyerek tudjon futni.

„A dal magyar népdal. (Kerényi György gyűjtése) 3 soros, egy-egy sor 2 ütemből áll. Kétnegyedes ütemezésű.

Szótagszáma nem azonos, heteroszillabikus.

Előadásmódja: tempo giusto, gyors

Hangulata vidám

Hangsora: trichord

¹²⁸ (Forrai 1977: 147)

(54)

¹²⁹ (Forrai 1977: 244–245)

(55)

Ütemszáma izopódikus.

Metrikája izometrikus

Ritmusát negyedek és nyolcadok alkotják, heteroritmikus.

Hangkészlete: m – d¹³⁰

25. ábra

(57)

„Ketten egymással szembe fordulva, mindkét kézzel kaput tartanak. A sor kézfogással nyolcast leírva átbújik a kapu alatt. (Mi nagy kört alakítunk és úgy járunk körbe kint az udvaron.) A dal végén karjuk közé fogják az odaérkező (2-3-at is lehet). „Kihez mész, almához vagy körtéhez?” – kérdik. (A kapusok előzőleg megbeszélnek, hogy melyik lesz az alma, melyik a körte.)

Két ügyes kapus minden dal végére megbeszélhet valami új választani valót és el is döntenek, hogy abból melyik, melyik. (Ezt a többieknek, akik közben a kapu alatt bújnak, nem szabad hallani.) Pl.: Kihez mész cipőhöz vagy zoknihoz? Kihez mész, mákos tésztához vagy diós tésztához? A kérdezett válaszol, az „alma” vagy a „körte” a kapus mögé áll és megfogja annak vállát. Addig játsszák, amíg minden játékos a kapusok mögé kerül. - Lehet a végén a két kapuoldalból erőpróbát játszó két csapatot alakítani. A gyerekek egymás derekát megfogják és jelre vagy számolásra húzzák egymást. Amelyik, a sor felező vonalon átlép, az veszett.”¹³²

„A dal magyar népdal, azon belül is régi stílusú, ereszkedő dallamvonalú. (Bartók Béla gyűjtése) 4 soros, egy-egy sor 4 ütemből áll. Kétnegyedes ütemezésű.

Szótagszáma nem azonos, heteroszillabikus. Előadásmódja: parlando, beszédszerű előadásmód. Hangulata vidám

Hangsora: dó hexachord

Ütemszáma izopódikus.

¹³⁰ (56)

¹³¹ (57)

¹³² (Forrai 1977: 204)

Metrikája (60) izometrikus

Ritmusát negyedek és nyolcadok alkotják, heteroritmikus.

Hangkészlete: l – d¹³³

„Népi dalos gyermekjátékok

Kolonits Noémi vagyok, a szarvasi Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Karának hallgatója. Dolgozatom témájának a " Zenei képességek fejlesztése a sóskúti néphagyományok / népi gyermekjátékok alkalmazásával a Dimbes-Dombos Óvodában" -t választottam. A kérdőívemben azt szeretném vizsgálni, hogy van-e jelene, a néphagyományoknak, népi gyermekjátékoknak. Ismerik-e manapság a szülők, nevelők, gyerekek? Kérem, ha ideje engedi, a kérdőív kitöltésével segítse munkámat. Együttműködését előre is köszönöm.

1. Az Ön neve?

Férfi

Nő

2. Az Ön életkora?

20 év alatt

20-35 év között

36-50 év között

51-65 év között

65 év fölött

3. Van gyermeke/ gyermekei?

Igen

Nem

4. Ismeri-e környezete népszokásait, néphagyományait?

Igen alaposan

¹³³ (58)

Alig-alig

Nem

Nem foglalkoztat ez a téma

5. Ismer-e népi gyermekjátékokat, népszokásokat gyermekkorából? Ha igen melyek ezek?

Saját válasz

6. Hol tanulta, játszotta ezeket a gyermekjátékokat?

Saját válasz

7. Milyen típusú gyermekjátékokat kedvel/kedvelt?

körjátékok

sorjátékok

páros játékok

futó

fogó

párválasztó

altató

kiolvasók

szerepjátékok

vonulós-kapuzós

fogyó-gyarapodó

tréfás versengő

8. Énekeltek, verseltek Önnek gyermekkorában a családban?

Igen

Nem

9. Ha van gyermeke, Ön szokott gyermekének énekelni, mondókázni?

Igen

Nem

10. Ha van gyermeke Ő találkozott népi gyermekjátékokkal? Ha igen hol?

Saját válasz

11. Ön szerint kell, hogy a gyerekek megismerkedjenek ezekkel a népi gyermekjátékokkal manapság?

Igen

Nem

Talán

Nekem mindegy

12. Ha Ön úgy véli, hogy a gyerekek ismerkedjenek meg a népi gyermekjátékokkal, dalokkal, akkor azt hány éves kortól tegyék?

0-3 év között

3-6 év között

6-10 év között

10-14 év között

14-18 év között

18-21 év között

21 év fölött

soha

13. Ha fontosnak tartja, hogy megismertesse a gyermekeket ezekkel a dalokkal, népi játékokkal, akkor miért?

14. Ezekkel a népi gyermekjátékokkal Ön szerint, fejleszthető e a gyermekek ...

Közössége: igen

Közössége: nem

együttműködési - alkalmazkodó készsége/képessége: igen

együttműködési - alkalmazkodó készsége/képessége: nem

éneklési kedve: igen

éneklési kedve: nem

szabálytudata: igen

szabálytudata: nem

zenei képességei: igen

zenei képességei: nem

játékos kedve: igen

játékos kedve: nem

önértékelése: igen

önértékelése: nem

természetről kialakult képe: igen

természetről kialakult képe: nem

mozgása: igen

mozgása: nem

15. Ön szerint a lakóhelyének a népszokásával/ néphagyományaival kell foglalkozni?

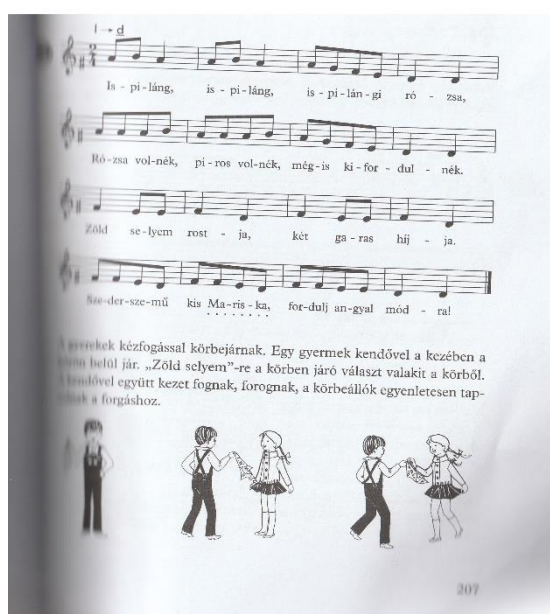
Igen

Nem

Talán”¹³⁴

26. ábra

(59)

135

27. ábra

(Forrai 2020: 207)

¹³⁴ (59)

¹³⁵ (Forrai 2020: 207)

lsmrd

Itt ül egy kis ko - sár-ba' ki - rály-né-nak le - á - nya,

Tim - tom, ta - lá - ré, le - szek a ba - bá - mé,

e - szem-ad - ta.

Egy gyermek közepén áll, a többiek szorosan körben mellette, a szoknyáját fogják. A közepén álló gyerek lassan körbeforog, ahogy a gyerekek a szoknyáját tartva vele mennek. A kívül álló ellenkező irányba halad, a dal végén az „eszemadtá”-nál 3 gyerek hátára üt, akik vele mennek. A külső sor gyarapodik, a királylány egyedül marad a végén.

Helyes erre a célra egy nagy, bőven ráncolt szoknyát készíteni gumírozott derékkal.

136

28. ábra
(Forrai 2020: 198)